

Fakulteten för samhälls- och livsvetenskaper
Cerut, Centrum för forskning om regional utveckling

Linda Harkman

Vi växer tillsammans

– En utvärdering av Leader Växtlust

Arbetsrapport
2011:2

Linda Harkman

Vi växer tillsammans

– En utvärdering av Leader Växtlust

Arbetsrapport
2011:2

Linda Harkman. *Vi växer tillsammans - En utvärdering av Leader Växtlust*

Arbetsrapport 2011:2

© Författaren

Distribution:

Fakulteten för samhälls- och livsvetenskaper

Cerut, Centrum för forskning om regional utveckling

651 88 KARLSTAD

054-700 10 00

www.kau.se

Tryck: Universitetstryckeriet, Karlstad 2011

Förord

Cerut, Centrum för forskning om regional utveckling vid Karlstads universitet, har av Leader Växtlust samt av Leader Närheten fått i uppdrag att göra (parallella) utvärderingar av deras verksamheter. Utvärderingarna har genomförts av utredare Linda Harkman med ekonomie doktor Gunnel Kardemark i en rådgivande roll.

En utgångspunkt för Leaderprojekten är idén om ett gemensamt ansvar för hållbar utveckling av lokalsamhället. Syftet med utvärderingarna har varit att göra beskrivningar av samt reflektioner kring vad som gjorts inom de båda projekten.

Utvärderingarna har framförallt baserats på dokumentstudier och intervjuer med bland andra representanter för projekt och den lokala aktionsgruppen (LAG) inom respektive leaderprogram. Intervjuerna har handlat om erfarenheter och synpunkter på Leader som arbetsform, målsättningar och förväntningar på måluppfyllelse.

Utvärderingen visar att de som varit involverade i projekten är nöjda med det stöd de fått från ledningen i Leader Växtlust respektive Leader Närheten samt att de i LAG-grupperna är nöjda med de resultat som hittills framkommit.

Ett varmt tack riktas till alla som på olika sätt bidraget till genomförandet av denna studie. Ett speciellt tack till verksamhetsledarna Ewa Ryhr Andersson och Håkan Svenneling som varit behjälpliga på olika sätt.

Karlstad i februari 2011

Lars Aronsson Professor, föreståndare för Cerut

Sammanfattning

Cerut (Centrum för forskning om regional utveckling) fick under år 2010 i uppdrag av Leader Växtlust och Leader Närheten att utvärdera dessa två program, var för sig men med samma syfte, innehåll och möjlighet till att i slutet av uppdraget göra en jämförelse dessa två utvärderingar emellan. Leader har till uppgift att samverka kring åtgärder för att stärka landsbygdens ekonomi. Då Leader- programmen har kommit halvvägs in i sin projekttid under år 2010 valdes att göra utvärderingen vid denna tidpunkt.

Leader som arbetsmetod har tillämpats inom EU sedan 1991 som ett så kallat gemenskapsinitiativ, och har fungerat som en arena för att prova på ett nytt arbetssätt och innovativa idéer. Sedan 1996 har leadermetoden funnits i Sverige, först som Leader II och sen som Leader +. Varje medlemsstat inom EU har idag ett landsbygdsprogram som sträcker sig över år 2007 – 2013 där leadermetoden är tänkt att användas som en genomförandemetod. Det finns idag 63 leaderområden i Sverige och 98 procent av de som bor på landsbygden finns inom ett leaderområde. Totalt har 3,2 miljarder kronor i offentlig finansiering fördelats till dessa 63 områden och däröver tillkommer en lokal privat medfinansiering med 0.8 miljarder kronor. I varje leaderområde finns ett leaderkansli som har som uppgift att mobilisera engagemanget, ta emot ansökningar och finnas för att stödja och samordna projekt för att skapa största möjliga utveckling i området.

Den empiriska delen av studien är baserad på intervjuer och dokumentstudier. Tillsammans med verksamhetsledaren för leaderprogrammet har fyra stycken projekt valts ut, och med en representant från vart och ett av dessa projekt har en intervju gjorts, antingen via telefon eller vid personligt möte. Intervjuer har även genomförts med LAG- gruppen för Leader Växtlust (lokala aktionsgruppen) och samtal har förts med verksamhetsledaren.

Intervjuerna har i båda fallen i stort behandlat frågor kring ämnen som:

- Framgångsfaktorer
- Attityd och förväntningar
- Hur arbetet i LAG-grupperna har fungerat
- Hur kontakten och beslutsprocessen upplevts
- Leaders roll i slutresultatet

Resultatet från denna utvärdering är mycket positivt. Genom intervjuerna kan konstateras att både de representanter från de utvalda projekten som deltagit i utvärderingen, och de personer som är knutna till Leader Växtlust genom LAG-arbetet till största delen är mycket nöjda med det resultat som hittills framkommit i leaderprogrammet. Mervärdena för de olika projekten är många, likaså de positiva effekterna och framgångsfaktorer kan identifieras.

Innehållsförteckning

INLEDNING	9
BAKGRUND OCH SYFTE MED STUDIEN	9
GENOMFÖRANDE OCH TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	9
DISPOSITION.....	10
TEORETISK REFERENS RAM	11
LANDSBYGDSUTVECKLING	11
PRESENTATION AV LEADER.....	15
PRESENTATION AV LEADER VÄXTLUST	19
PRESENTATION AV LEADER NÄRHETEN	22
RESULTATREDOVISNING.....	25
INTERVJUER MED LAG VÄXTLUST	25
INTERVJUER MED REPRESENTANTER FÖR PROJEKT BEVILJADE OCH SLUTRAPPORTERADE TILL LEADER	
VÄXTLUST	29
<i>Värmlands snabbaste landsbygd</i>	29
<i>Ett vässat Vassvika</i>	33
<i>Sirsjöns badplats</i>	35
<i>Se Lysviksbyden</i>	36
SAMMANFATTNING AV INTERVJUER MED REPRESENTANTER FÖR PROJEKT	39
REFLEKTION OCH SLUTSATSER	45
DISKUSSION	46
SKILLNADER MELLAN LEADER VÄXTLUST OCH LEADER NÄRHETEN.....	47
SLUTSATS.....	49
KÄLLFÖRTECKNING	51
BILAGA 1	

Inledning

Cerut (Centrum för forskning om regional utveckling) fick under år 2010 i uppdrag av Leader Växtlust och Leader Närheten att utvärdera dessa två program, var för sig men med samma syfte, innehåll och möjlighet till att i slutet av uppdraget göra en jämförelse dessa två utvärderingar emellan. Leader har till uppgift att samverka kring åtgärder för att stärka landsbygdens ekonomi. Då Leader- programmen har kommit halvvägs in i sin projektperiod under år 2010 valdes att göra utvärderingen vid denna tidpunkt.

Bakgrund och syfte med studien

Leader som arbetsmetod har tillämpats inom EU sedan 1991 som ett så kallat gemenskapsinitiativ, och har fungerat som en arena för att prova på ett nytt arbetssätt och innovativa idéer. Sedan 1996 har Leader- metoden funnits i Sverige, först som Leader II och sen som Leader +. Varje medlemsstat inom EU har idag ett landsbygdsprogram som sträcker sig över år 2007 – 2013 där leadermetoden är tänkt att användas som en genomförandemetod. Ambitionen var att 75 procent av Sveriges landsbygdsbefolkning skulle vara täckt av leaderområden.

Syftet med föreliggande studie är att göra en beskrivning av, samt en reflektion över vad som har gjorts i det lokala leaderprogrammet **Leader Växtlust** från starten 2008 och fram till idag, samt att även göra en jämförelse med leaderprogrammet Leader Närheten. Frågor som skulle besvaras har varit följande:

- Hur fungerar arbetet i Leader Växtlust?
- Hur ser representanter för de medverkande projekten på sitt deltagande i Leader?

Genomförande och tillvägagångssätt

Studien innehåller ett teoriavsnitt där teorier kring landsbygdsutveckling, tas upp. Den empiriska delen av studien är baserad på intervjuer och dokumentstudier. Tillsammans med verksamhetsledaren för leaderprogrammet har fyra stycken projekt valts ut, och med en representant från vart och ett av dessa projekt har en intervju gjorts antingen via telefon eller vid personligt möte. Dessa fyra projekt och urvalskriterierna presenteras närmare under kapitlet "Resultatredovisning". Intervjuer har även genomförts med LAG- gruppen för Leader Växtlust (lokala aktionsgruppen) och samtal har förts med verksamhetsledaren. I arbetet med utvärderingen har även dokumentstudier genomförts, dessa har i huvudsak behandlat material tillhandahållet av Leader Växtlust såsom strategi, beskrivningar av beviljade projekt och övrigt material.

Disposition

I den första delen av rapporten presenteras en bakgrund till uppdraget och syftet med den studie som har gjorts. Här följer även en kort presentation av genomförande och tillvägagångssätt.

Därefter följer ett kapitel som skildrar de teoretiska referensramar som har kopplats till studien. Dessa behandlar landsbygdsutveckling.

Den tredje delen av rapporten innehåller en presentation av Leader som behandlar bakgrund och arbetsmetod. Vidare ges en presentation om Leader Växtlust innehållande bakgrund, strategier och statistik gällande bland annat beviljade projekt. En kortare presentation av Leader Närheten finns också med.

Sedan följer resultatet av studien och här redovisas de intervjuer som gjorts, och även en kortare presentation av de representerade projekten.

Rapporten avslutas med reflektion, diskussion och slutsatser utifrån trovärdigheten för resultatet. Här finns även en mindre jämförelse mellan de resultat som har framkommit i de båda utvärderingarna av Leader Växtlust och Leader Närheten.

Teoretisk referensram

Nedan följer de teoretiska utgångspunkter för denna utvärdering och behandlar temat landsbygdsutveckling. De teoretiska utgångspunkterna finns för att få en djupare grund angående Leader Växtlusts förutsättningar vad gäller deras arbete kring landsbygdsutveckling och de resultat som framkommit i denna utvärdering.¹

Landsbygdsutveckling

Att studera utvecklingen på landsbygden kan ses som särskilt viktigt i en tid när de urbana kulturerna allt mer tycks stå för det normala och normgivande i samhället och när det rurala per automatik framstår som det annorlunda. Därför kan studier om landsbygden ses som antingen otidsenliga eller högst relevanta. Sedan 1960-talet har en samhällsvetenskaplig forskning med intresse för landsbygdsutveckling etablerats i Sverige. Denna forskning har i hög grad kännetecknats av fokus på lokala och regionala gemenskaper, något som i engelskspråkiga länder hade sin motsvarighet i så kallade community studies. En bärande idé var uppfattningar om att det småskaliga, lokala, homogena och närliggande stod i en sorts kontrast till en slags utvecklingens strömfåra som var deras motsats. En viktig inspirationskälla var Ferdinand Tönnies verk *Community and Society* som kom redan år 1887. Tönnies såg lokalsamhället som ett socialt fenomen som verkade i en gemensam riktning inom en avgränsad geografisk enhet eller grupp. Den så kallade community-forskningen lyckades på många sätt fånga upp positiva värden i landsbygdens små platser och påverkade dessutom många lokala utvecklingsgrupper, politiker och tjänstemän som tog landsbygdens parti.²

Ronnby utvecklade en diskussion om det lokala och som han omnämner det; lokalsamhället, och menar i likhet med Tönnies att ett lokalsamhälle är en väl avgränsad geografisk enhet som normalt karaktäriseras av långsamma förändringar. Ronnby menar också att lokalsamhället står i ett slags motsatsförhållande till någonting större mer överordnat som kan omnämnas som storsamhället. I det perspektivet handlar det i hög grad om någonting som förhåller sig till något annat, eller om man så vill, en plats som förhåller sig till andra platser.

”Vi tänker i första hand på ett litet avgränsat samhälle, till exempel den klassiska byn på landet. I motsats till storsamhället är alltså lokalsamhället en mera avgränsad geografisk enhet. Där har människorna något slags gemenskap med ”ansikte-mot-ansikte-relationer” och invånarna har ett visst mått av gemensam kultur”³

En klassisk, om än kanske föråldrad, socialantropologisk definition av begreppet lokalsamhälle ges av Hannerz, som betonar att lokalsamhället är mer eller mindre självständigt och självförsörjande. En sådan definition hade i ett svenskt avseende större giltighet längre tillbaka i tiden när till exempel invånarna i en skogsbygd ägde och brukade marken. Dock kan det vara på sin plats att fundera på om några lokalsamhällen enligt Hannerz och Ronnbys definitioner verkligen existerar i Sverige i dag. De tycks fortfarande uppvisa en

---

¹ En fördjupande diskussion om lokal och regional identitet och varugörandet av platsen återfinns i ”Effekter kring Fortum Ski Tunnel Torsby, Harkman. L., 2010 s 13-14

² Sandström & Karlsson, 2008, s 12

³ Ibid, s 12-13

relativt stark avgränsning genom församlingsterritoriet, men många forskare menar att plats, platsbundna identiteter och relaterade sociala relationer har ersatts av diskussioner om identiteter och gemenskaper som resultat av ej platsbundna sammanhang. Därmed tycks platsen och lokalsamhället i vissa avseenden ha försvunnit ur synfältet till förmån för idéer om globala flöden och förflyktigande materialiteter. Ronnby menar att det svenska/nordiska begreppet lokalsamhälle har en starkare syftning på det geografiskt avgränsade området till skillnad från engelskans community. Därför handlar studier av lokalsamhällen och det lokala inte enbart om studier av en social eller kulturell enhet. Detta framgår av att begreppet lokalsamhälle är sammansatt av två ord, nämligen "lokal" och "samhälle". Därmed menas just ett geografiskt avgränsat område (lokal) och ett rumsligt sammanfallande nätverk av sammanvävda sociala relationer och ett socialt samspel mellan invånarna som ger en mer eller mindre stark sammanhållning och gemenskap. Brox menar att det är just de sammanvävda sociala relationerna som utmärker lokalsamhället. Även om Ronnbys definition av lokalsamhället är att betrakta som välfungerande har försök gjorts att definiera annorlunda eller komplettera. Ett sådant försök har gjorts av Mattson som uppfattar lokalsamhället enligt följande:⁴

"Det är ett avgränsat geografiskt område, det präglas av hög grad av territoriell integration, det utgör ett handlingssystem, det står för gemenskap, det har en urskiljbar historia och det har en viss grad av självständighet".⁵

Ett liknande problematiserande perspektiv presenteras av Berger som menar att begreppet lokalsamhälle har otydliga konturer på grund av att skilda ämnesföreträdare genom olika infallsvinklar påverkat begreppets innehåll. (Berger menar också att flera andra närliggande begrepp kan vara lämpliga att använda när det lokala ska studeras och inte sällan återspeglar de begrepp vi använder). Definitionen ovan visar att såväl olika landsbygder som mer urbana områden kan studeras som ett lokalsamhälle. Det är dock vanligare att studera områden på landsbygd när lokalsamhällen och lokal utveckling kommer på tal.

SCB definierar glesbygd, eller snarare glesbygdskommun som en kommun med en tätortsgrad mindre än 70 procent och med mindre än fem invånare per kvadratkilometer. Enligt denna definition fanns det 23 glesbygdskommuner i Sverige 2004. SCB använder sig också av begreppet tätort som definieras som områden med mer än 200 invånare och mindre än tvåhundra meter mellan bostadshusen. Det som ligger utanför tätorterna, eller tätortsgränserna blir antingen lands- eller glesbygd. Glesbygdsverket tar utgångspunkt i SCB:s definitioner men har i tillägg utformat en komplettering som utgör en modell för tillgänglighet till service där hänsyn tas till restid. Modellen delar därmed in landsbygden i olika kategorier som försöker fånga olika områdens särart med avseende på tillgänglighet. Tätortsnära landsbygd utgörs enligt Glesbygdsverket av områden med 5-45 minuters körtid till en tätort med mer än 3000 invånare. Landsbygd omfattar tätorter med 1000-3000 invånare utanför tätortsnära landsbygd samt med ett omland inom 30 minuters restidsavstånd kring dessa tätorter. Övriga områden definieras av Glesbygdsverket som glesbygd.⁶

Synen på, och stöden till lokal utveckling och då särskilt i så kallade marginaliserade områden har under senare år generellt minskat. Därför handlar det för många små platser på landsbygden om att finna sin egen utveckling baserad på de platsspecifika resurserna. Enligt Carlman kan naturresurser delas upp i fyra huvudkategorier enligt följande:

⁴ Sandström & Karlsson, 2008, s 13

⁵ Ibid

⁶ Ibid, s 14 - 15

1. Identifierade men ännu inte använda resurser
2. Identifierade och använda resurser
3. Använda men inte identifierade resurser
4. Ännu okända eller oidentifierade oanvända resurser

Det utmärkande för skogsbygderna är den rika tillgången på naturresurser. Det gäller inte bara själva skogen utan bland annat också malm, vattenkraft och jakt och naturligtvis också indirekt de möjligheter inom bland annat besöksnäringen som dessa resurser genererar. Dessutom är åtminstone i vissa skogsbygder, stora beroendeförhållanden av såväl ekonomiskt som geografiskt art en realitet. Dessa beroendeförhållanden bygger i sin tur på avstånden och på sätt och vis också indirekt, på de rika resurstillgångarna.

Wahlström menar att det är just dessa beroendeförhållanden som utgör ett motiv för det lokala utvecklingsarbetet. Ronnby är inne på samma linje och menar att den lokala utvecklingen och det lokala utvecklingsarbetet bland annat är beroende av just vem som har makt över resurserna, men också att det lokala utvecklingsarbetet måste ta utgångspunkt i platsspecifika resurser och förhållanden. Även Lundberg och Karlsson framhåller resurstillgången när de talar om lokal handlingskompetens och lokalt inflytanderum. De menar att det också inte minst handlar om vad lokalbefolkning vill eller förmår att göra med resurserna. Johannisson går ett steg vidare och menar att den lokala utvecklingen också är beroende av befolkningens bejakande av platsens betydelse för sin existens. Detta kan tolkas som att lokalbefolkningen också måste förstå på vilka sätt skogslandskapets resurser kan utnyttjas eller ingå i en försörjningsstrategi.

Lundbergs och Karlssons perspektiv som inkluderar handlingskompetensen i det lokala inflytanderummet är hämtat från arbets- och livsforskningen, och behandlar lokalsamhällets förmåga att tillsammans agera för gemensam måluppfyllelse. En viktig utgångspunkt är det faktum att platser och bygder inte låter sig flyttas på samma sätt som ett företag eller en funktionell verksamhet, något som på sätt och vis är själva grunden för intresset för lokal utveckling. I och med det förstår vi att alternativet till lokalt utvecklingsarbete kan vara att flytta från något till något annat eller alternativt upp bära någon form av bidrag så att man kan försörja sig och därmed stanna kvar.⁷

---

⁷ Sandström & Karlsson, 2008 s 21 - 23

Presentation av Leader

Leader är en förkortning av den franska meningen "Liaison entre actions de développement de l'économie rurale", som betyder "samordnade aktiviteter för ekonomisk utveckling på landsbygden". Det är en arbetsmetod för att utveckla landsbygden och bygger på ett samarbete mellan offentlig, privat och ideell sektor i ett trepartnerskap. Leader har funnits som metod för landsbygdsutveckling i EU sen 1991. Då fanns det 400 LAG (Local action group) i Europa. 1995 hade siffran ökat till 1200 utvecklingsgrupper. Det är LAG som utifrån strategin för området beviljar medel till de lokala landsbygdsprojekten. Leader finns i dagsläget i alla länder i Europa. 1996 kom Leader- metoden till Sverige och tolv leaderområden bildades. Det har tidigare funnits två perioder med särskilda program för Leader: Leader II och Leader +. Dessa varade mellan år 1996 och år 2006. I dessa båda program fanns det tillsammans tolv områden och dessa omfattade ca 20 procent av befolkningen på landsbygden. När landsbygdsprogrammet infördes 2007 valde Sverige att använda leadermetoden i hela landet. Landsbygdsprogrammet finns till för att bidra till utveckling av landsbygden. Genom en rad åtgärder ska landsbygdens ekonomi utvecklas och samtidigt ska hänsyn tas till miljö och de människor som bor på landsbygden.

Landsbygdsprogrammet är indelat i tre olika huvudmål:

- **Förbättra jord- och skogsbrukets konkurrenskraft.**

Åtgärder inom detta område syftar till att stärka konkurrens- och utvecklingskraften hos företagen inom jord- och skogsbruk, rennäring, livsmedelsproduktion och förädling, på grundval av ett hållbart resursutnyttjande.

- **Förbättra miljön och landsbygden.**

Exempel på åtgärder inom detta huvudmål är att bevara och utveckla ett attraktivt landskap och en levande landsbygd samt att stimulera omställningen till en resurseffektiv och hållbar produktion med minskad miljöpåverkan som följd. En helhetssyn ska utvecklas på landsbygden som resurs för rekreation, utveckling, tillväxt och boende samt som bärare av ett natur- och kulturarv.

- **Förbättra livskvaliteten, bredda företagandet och främja utvecklingen av landsbygdsekonomin.**

Åtgärder inom detta huvudmål förutsätter ett diversifierat näringsliv, ökat fokus på landsbygdens resurser i form av attraktiva miljöer för boende och för rekreation samt ökat fokus på lokalt samarbete kring t ex service och infrastruktur. Målet är att få en ökad mångfald av landsbygdens näringsliv, i syfte att främja sysselsättning, höja livskvaliteten för dem som bor på landsbygden samt ett hållbart nyttjande av landsbygdens resurser. Leader kan verka inom de flesta av dessa åtgärder.⁸

Tidigare har det även funnits andra EU-program liknande Leader- metoden som man arbetat med. Det finns idag 63 leaderområden i Sverige och målet är att minst 98 procent av de som bor på landsbygden finns inom ett leaderområde. Totalt har 3,2 miljarder kronor i offentlig finansiering fördelats till dessa 63 områden och

---

⁸ www.jordbruksverket.se

däröver tillkommer en lokal privat medfinansiering med 0.8 miljarder kronor. I varje leaderområde finns ett leaderkansli som har som uppgift att mobilisera engagemanget, ta emot ansökningar och finnas för att stödja och samordna projekt för att skapa största möjliga utveckling i området.

Genom leadermetoden skapas en plan för utvecklingen av bygden och lokala initiativ tas tillvara. Särskilt viktigt är det att använda leadermetoden i arbetet med att förbättra livskvalitén, bredda företagandet och utveckla ekonomin men metoden ska användas även inom de andra områdena. När landsbygdsprogrammets stöd ska fördelas genom Leader utgår man ifrån en lokal utvecklingsstrategi som bygger på de behov och möjligheter som finns i leaderområdet.

I Leader möts människor från samhällets tre olika sektorer, den offentliga, privata och ideella, och leadermetoden förutsätter lokalt initiativ, delaktighet och samarbete. För att det verkligen ska bli så, finns krav på vilka personer som är med i LAG, hur LAG arbetar och hur den lokala utvecklingsstrategin ska se ut. Redan när leaderområdet bildas är det viktigt att få med det lokala inflytandet och underlätta samarbete i framtiden.

Ett nytt leaderområde bildas därför i flera steg:

1. Man enas om ett avgränsat geografiskt område.
2. Representanter från samhällets tre olika sektorer bildar en lokal utvecklingsgrupp, LAG.
3. LAG gör en plan för hur man vill utveckla området. Den kallas lokal utvecklingsstrategi. Det är denna strategi som sedan ligger till grund för vilka projekt som ska få stöd och hur arbetet i området ska bedrivas.
4. Länsstyrelsen godkänner strategin.
5. Offentliga aktörer i området, till exempel en kommun, beslutar att de vill vara med och finansiera projekten.
6. LAG bildar en ideell förening. Föreningen ska vara öppen för alla.
7. Ett kansli utpekas och en verksamhetsledare rekryteras.
8. Länsstyrelsen ger till slut klartecken och verksamheten kan starta.

Det geografiska området kan vara ett län men det är vanligare att till exempel fem till åtta kommuner tillsammans bildar ett leaderområde. Kommunerna behöver inte tillhöra samma län men det ska bo mellan 10 000 och 100 000 personer inom ett leaderområde, dock får inte tätorter med fler än 20 000 invånare ingå. Områden med färre invånare kan godkännas i undantagsfall. Det är LAG som bestämmer vilka projekt som ska få pengar via landsbygdsprogrammet i sitt eget område. Efter det att LAG har sagt ja till ett projekt är det Länsstyrelsen som tar de formella besluten om stöd. På så sätt finns ansvar och beslut på en lokal nivå, och det gör partnerskapet i Leader unikt. I den lokala utvecklingsstrategin beskriver partnerskapet sin gemensamma vision för hur de vill att bygden ska utvecklas och vilka mål man har med arbetet. Där finns också en plan för hur målen ska nås. Strategin ska ta hänsyn till de nationella och regionala prioriteringar som finns i Sveriges landsbygdsolitik. LAG använder sen strategin som en grund när de beslutar om vilka satsningar de vill göra i form av projektstöd. Strategin som har gjorts ska sträcka sig fram till år 2013.⁹

---

⁹ www.jordbruksverket.se

Till skillnad från andra EU-program så värderar man inom Leader ideell tid i pengar och detta öppnar upp stora möjligheter för föreningar och företag att bidra till den lokala utvecklingen. Det finns krav på hur partnerskapet ska vara sammansatt och leaderområdet kan inte godkännas förrän kraven är uppfyllda. Storleken på LAG kan variera mellan olika leaderområden. I vissa områden är alla personer i LAG med i den beslutande styrelsen och i andra områden är LAG en större grupp som utser en del av gruppen till beslutande styrelse. Den beslutande styrelsen måste vara sammansatt på ett särskilt sätt och den ideella föreningen som bildas ska ha ett öppet medlemskap och föreningens stadgar styr hur styrelsen ska vara sammansatt. I LAG ska det finnas representanter från samhällets tre olika sektorer, den ideella, privata och offentliga sektorn. En tredjedel av medlemmarna i LAG ska komma från respektive sektor. Exempel från den ideella sektorn kan vara en idrottsförening, hembygdsförening eller privatperson. Den offentliga sektorn är ofta en eller flera kommuner och exempel från den privata sektorn kan vara en landsbygdsföretagare eller lokal företagarförening. Deltagarna ska också vara geografiskt spridda över området och minst en person bör vara under 26 år. Bland de som ingår i LAG ska det finnas kunskap om jämställdhet, kvinnor, ungdomar, integration, kompetensutveckling, miljö och hållbar utveckling eftersom det är frågor som är prioriterade i landsbygdsprogrammet. LAG ska också ha en jämn fördelning mellan män och kvinnor, andelen ska vara minst 40 procent av vardera. Innan LAG kan starta att genomföra sin utvecklingsstrategi ska de uppfylla några formella krav. De ska bilda en ideell förening eller liknande sammanslutning, och de ska utse en verksamhetsledare. De ska också hitta offentliga aktörer som är villiga att vara med och finansiera genomförandet av den lokala strategin.¹⁰

---

¹⁰ www.jordbruksverket.se

Presentation av Leader Växtlust

Leader Växtlust sträcker sig från Torsby i norr till Säffle i söder och tillsammans består leaderområdet av sex värmländska kommuner med hela sin befolkning och geografiska yta. Dessa är; Arvika, Eda, Hagfors, Sunne, Säffle och Torsby. Ett leaderområde ska omfatta minst 10 000 och som mest 100 000 invånare och i Leader Växtlust bor totalt cirka 90 000 invånare. Ännu en EU-regel är att det inte får finnas någon tätort med fler än 20 000 invånare i området men i Leader Växtlust finns ingen tätort som har uteslutits av denna regel. Området är drygt 11 000 kvadratkilometer stort och har ett genomsnitt på 8 invånare per kvadratkilometer. Landsbygdens invånare utgör i genomsnitt 59 procent av befolkningen i området. I Leader Växtlusts verksamhetsområde finns sedan länge en stark tradition av småföretagande varvat med påverkan från tider med glas-, pappers - och järnbruk. Västra Värmland består av ett skogslandskap med betydande jordbruksnäring men också av ren vildmark. Skogsbruket, tillsammans med skogsindustrin är en naturlig del av näringslivet¹¹. Leader Växtlust bildades i mars 2008 men redan under vintern 2006/2007 började arbetet med skapandet av leaderområden i Värmland då Länsstyrelsen spred information om det kommande landsbygdsprogrammet på möten runt om i länet. Detta ledde fram till att sex kommuner visade intresse för att tillsammans samverka i ett leaderområde. Sunne kommun utsågs att vara den kommun som ansökte om medel ur landsbygdsprogrammet för att arbeta med förberedelser och ansökan för ett leaderområde, ett projekt som gick under arbetsnamnet ”Norgenära Tillväxtbygd”. Därefter gick man vidare med att informera landsbygdsbor inom kommunerna om möjligheterna att bilda ett leaderområde och vad det innebar¹². I samband med de möten som hölls startades även arbetet med en SWOT-analys (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) för att få en bild av bygdens nulägesituation. Efter att man enats om en gemensam SWOT kunde det konstateras att det fanns en bra grund för området och för bildandet av ett gemensamt leaderområde. Några punkter som framkom i SWOT-analysen var följande:¹³

Styrkor

- Nära Norge.
- Entreprenörsanda = energiska människor.
- Rikt, aktivt föreningsliv med eldsjälar.
- Starka besöksattraktioner.

Svagheter

- Brist på mötesplatser för ungdomar.
- Bristande underhåll av det mindre vägnätet.
- Avsaknad av turistpaket.

---

¹¹ www.vaxtlust.se

¹² Ewa Ryhr Andersson, Verksamhetsledare, Leader Växtlust

¹³ www.vaxtlust.se

Möjligheter

- Satsa mer på ungdomen.
- Involvera de nyinflyttade som ser det med andra ögon.
- Värna föreningarna som ett nav för landsbygden.
- Öka samverkan mellan skola och andra samhällsfunktioner.

Hot

- Svårt att föryngra föreningslivet.
- Utflyttning/nedläggning av basindustrier.
- Miljöpåverkan.
- Befolkningens attityder – värdegrund, negativ mot förändringar.

Vidare i arbetet med etableringen av Leader Växtlust bildades en LAG-grupp, en styrelse, som består av 10 ordinarie ledamöter, där tre personer från den offentliga sektorn, tre från den privata sektorn och tre från den ideella sektorn ingår tillsammans med en ordförande även denne från den offentliga sektorn. Könsfördelningen är jämn med kvinnor och män i samtliga sektorer. Åtta personer finns som ersättare. Kansliet för Leader Växtlust placerades i Sunne tätort och en verksamhetsledare anställdes. Verksamhetsledarens uppgift är att vara föreningens ansikte utåt, att informera, inspirera och att engagera till att ta del av Leaders möjligheter. Men det är också verksamhetsledaren som leder den dagliga verksamheten på kansliet, har huvudansvaret för ekonomin, hjälper till vid ansökningar och håller kontakterna med projekt och Länsstyrelsen med flera. När ett projekt är beviljat får det sig tilldelat en fadder från styrelsen. Fadderns uppgift är att hålla kontakt med det projektet och vara behjälplig.¹⁴

I det tidigare kapitlet redogjordes för de tre huvudmålen inom Landsbygdsprogrammet och styrelsen för Leader Växtlust avser att bevilja projekt som bidrar till att uppfylla något av de tre huvudmålen inom landsbygdsprogrammet, men med tonvikt på det tredje målet: *Förbättra livskvaliteten, bredda företagandet och främja utvecklingen av landsbygdsekonomi*. Utifrån dessa tillsammans med den antagna SWOT- analysen beslutades kring fem temaområden för Leader Växtlust's strategi, dessa fem är följande:

LANDSBYGDENS FÖRETAG OCH AKTÖRER

Nya näringar, turism och upplevelser, förnybar energiproduktion, småskalig livsmedelsproduktion, affärssamverkan och entreprenörsanda.

NATUR OCH KULTUR

Öka miljömedvetenheten, miljöanpassning av verksamheter i känsliga miljöer, främja öppna landskap, information, utbildning, folkhälsa och rekreation.

LANDSBYGDSSERVICE

Förbättra infrastruktur, skolor och bostäder, samhällsinformation på flera språk, tillgänglighet, aktivitetsmiljöer.¹⁵

¹⁴ Ewa Ryhr Andersson, Verksamhetsledare, Leader Växtlust

¹⁵ Broschyr "Leaderområden i Sverige 2007 – 2013"

UNG PÅ LANDSBYGDEN

Stärka och förnya lokalt föreningsliv, ungdomsprojekt, mötesplatser och idrottsanläggningar.

BROBYGGANDE

Öka samverkan mellan företag, föreningar och kommun, samt stad och land, stimulera till inflyttning och integrering av nya landsbygdsbor och nya kulturer.¹⁶

Processen för en leader ansökan är uppdelad i olika steg.

- Först tar sökanden kontakt med leaderkansliet för att diskutera en projektidé. När sökanden så önskar ska personalen vid lämplig tidpunkt besöka aktuell kommun för ett sammanträffande.
- Idén presenteras och sökande får en första indikation på om idén verkar passa inom Leader eller om idén passar bättre inom något annat EU-program.
- Om idén är lämplig inom Leader uppmanas sökanden att formulera en första skriftlig beskrivning av sitt projekt samt uppskatta projekttid och kostnader för ett genomförande. Därefter tas en ny kontakt med leader kontoret. Sökanden får denna gång respons på om projektidén är tillräckligt väl beskriven, så att han/hon i nästa steg kan fylla i en komplett ansökningshandling för aktuellt projekt.
- När idén ska formas till ett leader projekt ska därefter en fullständig ansökan fyllas i, i de av Jordbruksverket framtagna ansökningshandlingarna. Personalen bistår vid behov med vägledning.
- När en ansökan slutligen lämnas in till leaderkansliet granskas den så att den är komplett innan den kan överlämnas till styrelsen för beslut.
- Styrelsen ska se till att svenskar med utländsk bakgrund vid behov får extra hjälp och stöttning under ansökningsförfarandet av leaderkansliets personal och av faddrarna.
- En komplett ansökan prövas på nästkommande styrelsemöte under förutsättning att ansökan är leaderkansliet tillhanda senast fem veckor innan mötet. I normalfallet föredrar verksamhetsledaren ärendet för styrelsen.¹⁷

Vidare finns det sex stycken punkter som de projektansökningar som inkommer kommer att granskas utifrån:

1. Beskriva att sökanden avser arbeta i linje med strategin och bidra till att fylla något (eller flera) av huvudmålen.
2. Ha ett tydligt underifrånperspektiv (dvs initiativet ska utgå från den det berör).
3. Visa att idén är lokalt förankrad i gruppen, branschen, bygden, sektorn eller annat forum som projektet berör.
4. Redovisa en plan för vad som ska åstadkommas och hur resultatet ska tas till vara och leva vidare efter projektslut.

¹⁶ Broschyr "Leaderområden i Sverige 2007 – 2013"

¹⁷ www.vaxtlust.se

5. Beskriva omfattningen av nätverksbyggande inom projektet.
6. Beskriva på vilket sätt projektet innehåller nytänkande.

Leader Växtlust arbetar för en levande landsbygd, en förnygrad befolkning och goda förutsättningar för företagande och deras vision är:

”Med gemensamma krafter formar vi tillsammans levande bygder med ekonomisk och ekologisk bärkraft. Den energi vi genererar ur idérikedom, den odlade jorden och ett vidgat näringsliv skapar Lust och välbefinnande hos boende i alla åldrar. Vår värdegrund och vårt förhållningssätt blir framgångsfaktorer och vi Växer tillsammans”.¹⁸

Som målsättning hade Leader Växtlust att totalt ha 60 projekt under hela programperioden år 2007 – 2010. Till och med år 2010 har 99 projekt behandlats (ej inräknat i siffran är 22 genomförda delaktiviteter i två paraplyprojekt, varav 10 delaktiviteter i Bygdeutvecklingsprojektet och 12 delaktiviteter i Ung Fritid). 73 stycken (tom 31/12 -10) har beviljats och av dessa är 28 stycken (tom 31/12 -10) slutredovisade. Leader Växtlust har en projektsumma på 46 miljoner att fördela och har under 2008 - 2010 beviljat 25 091 967 Skr. Den totala summan inklusive hela driften ligger på 29 838 566 Skr.¹⁹ Vid årsskiftet 2010/2011 hade föreningen Leader Växtlust 31 betalande medlemmar. Sex av dessa är de ingående kommunerna.²⁰

Presentation av Leader Närheten

Nedan följer en kort presentation av Leader Närheten, även detta ett leaderområde i Värmland. Parallellt med denna utvärdering har en liknande utvärdering, med samma syfte, gjorts för Leader Närheten och i slutsatserna finns en mindre jämförelse för resultatet av dessa två utvärderingar.

Leader Närheten omfattas av kommunerna Forshaga, Grums, Hammarö, Kil och Karlstad, men undantag för Karlstads stadsförsamlingar Norrstrand, Västerstrand, Domkyrkoförsamlingen och Skåre tätort i Grava församling och Alsters tätort i Alster-Nyedsbygdens församling. Ca 70 000 invånare ingår i Leader Närheten. Området består av tätortsnära landsbygd med många likartade problem och möjligheter och med den gemensamma nämnaren, närheten till länets regionala centrum Karlstad. Detta ger en bred arbetsmarknad med arbetstillfällen inom pendlingsavstånd och nära till utbildning och avsättningsmöjligheter för lokalt producerade varor och tjänster. Det är även nära till naturen med det öppna landskapet, skogen, Vänern och andra sjöar och vattendrag. Leader Närhetens prioriteringsområden är:²¹

- **Utveckling av näringslivet** – förbättra konkurrenskraften i jord- och skogsbruket, entreprenörskap och företagande, kompletterande verksamhet till jordbruk samt turism.

---

¹⁸ www.vaxtlust.se

¹⁹ Ewa Ryhr Andersson, Verksamhetsledare, Leader Växtlust 2011 – 01 – 31

²⁰ www.vaxtlust.se

²¹ www.narheten.se

- **En attraktiv boendemiljö** – utveckla infrastrukturen och service, natur och kulturmiljöer samt fysiska och sociala mötesplatser.
- **Kompetensutveckling** – ge behovsanpassade insatser som stärker kompetensen inom främst företagande, service och lokal utveckling.²²

Leader Närheten var ett av de första leaderområden som bildades i Sverige och de har en budget på 28,3 miljoner kronor att investera i projekt mellan år 2007 – 2013. Hittills har 87 projekt blivit beviljade (29 stycken i LAG, 17 Ungdomscheckar, 38 idécheckar + idéutvecklingscheckar och 3 stycken Fibercheckar) och av dessa är 50 stycken slutredovisade (11 stycken i LAG, 12 ungdomscheckar och 27 idécheckar + idéutvecklingscheckar).²³

Leader Närheten arbetar för att utveckla landsbygden genom stöd till idéutveckling. De fångar upp lokala idéer och initiativ. En förutsättning är att näringslivet, den ideella sektorn och det offentliga samverkar. Lokala krafter kan realisera sina drömmar genom att arbeta tillsammans med andra och få stöd från Leader Närheten.

---

²² Broschyr "Leaderområden i Sverige 2007 – 2013"

²³ Håkan Svenneling, Verksamhetsledare, Leader Närheten

Resultatredovisning

Följande kapitel redovisar de resultat som studien visar utifrån de intervjuer som gjorts inom utvärderingen. Intervjuer har gjorts med representanter från fyra olika beviljade och slutrapporterade projekt såväl som med den LAG- grupp som bildar Leader Växtlust.

I denna utvärdering av Leader Växtlust ligger fokus på intervjuer, dels med LAG- gruppen inom Leader Växtlust och dels med representanter ur fyra av de projekt som har beviljats och slutrapporterats. Denna metod har bedömts vara den bästa för att nå ut till de respondenter vi har för avsikt att undersöka och för att bäst kunna uppfylla syftet med utvärderingen. Intervjuerna har i båda fallen i stort behandlat frågor kring ämnen som:

- Framgångsfaktorer
- Attityd och förväntningar
- Hur arbetet i LAG-gruppen har fungerat
- Hur kontakten och beslutsprocessen upplevts
- Leaders roll i slutresultatet
- Tankar och reflektioner

(Se bilaga 1)

Intervjuer med LAG Växtlust

LAG – gruppen är ansvarig för arbetet i varje leaderområde. Det är de som beslutar om, och beviljar medel till de lokala landsbygdsprojekten utifrån strategin. Intervjuer med LAG-gruppen har gjorts varje sektor för sig. Det vill säga att de personer som sitter i LAG från den offentliga sektorn har intervjuats för sig, de från privat sektor för sig och de från ideell sektor för sig själva. Den tilldelade tiden har varit ca 20 minuter per grupp, och grupperna har skilt sig åt i storlek beroende på förhinder för vissa av deltagarna i de olika sektorerna. Då grupperna var olika stora och tiden avgränsad hanns inte alla förberedda frågor ställas till alla tre grupperna. Under vissa kategorier kan det förekomma att endast en eller ett par av sektorerna har svarat på frågan.

Jag har valt att sammanställa dessa intervjuer tillsammans under varje tema. De kursiverade citaten nedan kommer från dessa intervjuer. Det framgår inte från vem, eller från vilken av sektorerna svaret kommer därför att det inte är relevant för utvärderingen att skilja på dessa olika synpunkter.

Tankar kring ansökningar, hantering och beslutsfattande av projekt

- *Man tänker hela tiden tillbaka till strategin, så att man så nära följer den och sen ska det bli en utveckling på landsbygden, det är jätteviktigt.*
- *Att det är snyggt och prydligt, och att de har svarat rätt på rätt frågor. Resultatet som man sen tror sig ska se, det är jättespännande!*
- *Vilka konsekvenser projektet har och vad det för med sig i framtiden så att det inte bara blir ett kortsiktigt projekt som varar projekttiden ut. Det ska föra med sig någonting i framtiden.*

- *Det är tillfredställande när det är riktat till ungdomar, de blir kvar på orten och de har någonting att göra. Ungdomar bygger framtiden men tyvärr har vi märkt att de tycker att det är svårt att söka pengar.*
- *Det har blivit bättre och bättre med tiden. I början var det en hel del projekt som var initierade uppifrån från projektvana organisationer.*
- *Ju mer professionell skriven ansökan, desto mer misstänksam blir man. För då är det en pappersmänniska som har skrivit, som är van att skriva ansökningar, och då kommer det inte från entusiasten som plötar ner någonting och tror på sin idé.*
- *Vi får in mycket projekt som är lika, det är inte så mycket innovation.*
- *Hur kan vi styra utan att styra, men för den skull inte strypa av ansökningar? Det är svårt när man godkänt en gång, att det kan tolkas orättvist om man inte fortsätter att godkänna liknande.*
- *Vi har varit väldigt generösa i beviljandet för vi har inte haft krav på att alla sektorerna ska vara inblandade i vartenda projekt, och jag vet andra LAG-grupper som inte skulle godkänna sådant projekt.*
- *Det har blivit alldeles för mycket "bygga hus" och "göra i ordning hus".*
- *"Jag kan ju se att vi har lite olika saker vi tänker på i ett projekt, beroende på om vi kommer från föreningslivet och kommunen men vi enas alltid".*

Sektorerna, hur fungerar det er emellan

- *Det är svårt att få med företagarna för de har ju inga pengar själva att hämta utan det är en indirekt medverkan.*
- *Vi som är offentliga vill gärna dra pengar till den egna kommunen medan de andra har en annan syn på det hela.*
- *Tror inte att vår grupp skiljer sig någonting i tänket kring projekten. Vi har ju en strategi som vi följer och det är en landsbygdsutveckling vi vill nå, och den är lika för alla grupper.*
- *De med politisk bakgrund är lite mer drivna i det här språket som står i ansökningarna och strategierna. De kan nog lättare snappa åt sig vad det egentligen går ut på.*
- *Vi har en väldig insikt, då vi är människor från alla kanter i hela området. Var och en av oss har ju kunskaper om sitt närområde och kunskap om människor.*
- *Kommunerna, politikersidan kan vara lite mer lokalpatriotiska. Det ser mer till kommunens bästa än de gör till hela leaderområdets bästa. Den känslan har*

jag fått. Ibland kan de ha svårt att vara lite självrannsakande till sina egna kommuner. Och vi har sagt att så ska vi inte arbeta.

- *Det är en klar fördel att vi är från olika områden i samhället, det tycker jag verkligen. Det är mer berikande just för att vi är från olika grenar.*
- *Det är lite klent av Jordbruksverket att sätta in en sektor som nästan inte kan vara med och sen ha ett sådant regelverk som man har, för det har man inte i andra länder. Det skiljer mycket. De har också stor kännedom om folk på byden.*
- *Kommunrepresentanterna slåss lite mycket för sin sak, men det kanske är naturligt.*

Vad har ni lärt er

- *Varje beslut lär oss någonting nytt.*
- *Vi kanske tittar mer på ren landsbygdsutveckling när vi tänker idag än vad vi gjorde i början.*
- *Det ska vara ett långsiktigt och hållbart projekt.*
- *Någonting måste gå fel också, det ger ju en "lärpeng" för oss allihop.*
- *"Byråkratspråket, det har jag lärt mig"*
- *Jag har knappt lärt mig någonting.*
- *Fått lära sig att upprätta en magkänsla för vad som är rätt.*
- *Ju närmare en tätort man kommer, desto dyrare projekt. Det tycker jag att jag har lärt mig. Och att om det är kommuner inblandade så blir det en trögare gång på allting.*

De olika axlarna, hur är de representerade och hur fungerar de

- *Axel 3 är klart överrepresenterat bland projekten.*
- *Axel 1 saknas, och det är mycket privatägt och svårare att få in eftersom vi inte får jobba med företag och inte på privata grejer. Det är en naturlig begränsning.*
- *Det är alla tolkningsfrågor, speciellt hur jordbruksverket tolkar det. Många gånger undrar man vad de har för projekt i andra länder.*
- *Vi ska försöka stimulera axel 1 och 2.*

- *Vi har tagit ett stort ansvar inom LAG - gruppen då vi startar ett eget projekt som riktar sig mot bioenergi. Vi sitter inte bara och väntar på att någon annan ska dra igång.*
- *Jag tror vi är för riktiga.*

Vad är framgångsfaktorerna

- *Det är väldigt lokalt, och det pratas positivt ute i bygden av de som har fått pengar. De blir optimistiska. Det sporrar hela tiden och det behöver inte vara många kronor bara det att det är någon som tror på dem.*
- *Leaderandan är den största framgångsfaktorn. Underifrån perspektivet och att det är ingenting som är för litet och ingenting som är för stort. Och det stora engagemanget.*
- *Att många gynnas av det som projekten syftar till.*
- *När du lämnar in en ansökan så tar det rätt så kort tid innan du får ett beslut och entusiasmen hinner fortfarande finnas kvar.*
- *Vi försöker hantera det krångliga regelverket så lättförståeligt som möjligt.*
- *Samarbetet i LAG- gruppen.*
- *Skapat samarbete mellan föreningar.*

Nackdelar

- *Vi får inte in småföretagarna i den generella utvecklingen.*
- *Om man ska se en fördel med en nackdel så skulle det vara den ideella arbetstiden. Att vi kräver att det utförs en viss mängd med ideell arbetstid och ibland så känns det som att "nu smäller vi till" och vi räknar ut att det blir hur många årsarbeten som helst. Då har man fått bett dem rätta sig lite till vad som är rimligt.*
- *Det enorma regelverk som finns. Det måste ju gå att göra enklare. Det kräver nästan det orimliga av människor och jag tycker nästan synd om dem.*
- *Det är så mycket instanser, och att vårt beslut ska granskas.*
- *Att vi inte kan investera i företag för att få ett varaktigt leaderprojekt som vi vet skapar arbete på landsbygden.*

Intervjuer med representanter för projekt beviljade och slutrapporterade till Leader Växtlust

Tidigt i utvärderingens början togs beslutet att tre stycken projekt skulle väljas ut för att studeras. Detta för att få en bild av hur de projekt som blivit beviljade medel från Leader hade upplevt hela denna process från början till slut. Dessa projekt valdes ut tillsammans med verksamhetsledaren för Leader Växtlust då denne är väl insatt i alla de projekt som fanns tillgängliga och kunde utifrån syftet med utvärderingen styra oss rätt. Det kunde gjorts ett slumpmässigt urval av dessa projekt men med hänsyn till utvärderingens syfte. Då syftet med föreliggande studie är att göra en beskrivning av, samt en reflektion över vad som har gjorts i det lokala leaderprogrammet Leader Växtlust från starten 2008 och fram till idag, samt att även göra en jämförelse med leaderprogrammet Leader Närheten så var det viktigt att det var projekt som själva hade genomgått hela processen med ansökan, blivit beviljade, genomfört sitt projekt, slutrapporterat detta. Men även att det hade gått lite tid sedan dessa avslutats så att de har fått möjlighet att få lite distans till projektet och även möjlighet att påvisa eventuella effekter. Vi valde även en så stor spridning som möjligt av projekten kommunmässigt. Möjligheten att ta med projekt som ansökt, men inte blivit beviljade, uteslöts ur utvärderingen då de inte var relevanta för vår undersökning utifrån syftet. En bit in i utvärderingens gång valdes att ta med ytterligare ett projekt för att verifiera de resultat som hade uppkommit under de första tre intervjuerna. Detta projekt valdes även det ut med hjälp av verksamhetsledaren på samma grunder som tidigare. Sammanlagt gjordes fyra intervjuer med representanter från fyra olika slutredovisade projekt från Leader Växtlust. Dessa intervjuer gjordes via telefon eller vid personligt möte med förberedda frågor (Se bilaga 1). Nedan följer först en kort presentation av projekten, en översikt över de stöd de har fått från Leader Växtlust och redovisning av intervjuerna. Sedan följer en sammanställning av de svar som getts från samtliga projekt.

Värmlands snabbaste landsbygd

Presentation av projektet "Värmlands snabbaste landsbygd"

Projektidén väcktes i samband med det stora fibernätsbygget på Säffle kommuns landsbygd. Tio föreningar bildades för att genomföra bygget och därutöver en paraplyförening för dessa, Säfflebygdens fibernät, som hade en samordnande funktion mot den andra nätägaren som var det kommunala bolaget SäKom AB. I samband med detta skapades ett leaderprojekt som gav dessa föreningar en möjlighet att ha lokala samordnare som fungerade som "spindlar i nätet" i byggets organisation. Detta för att projektet skulle kunna genomföras på kortast möjliga tid. Samordnarna hade bland annat följande uppgifter:

- Övergripande arbetsplanering av nätdragning
- Detaljprojektering av nätdragning
- Utmärkning av nätet inför grävning
- Assistans vid grävarbete
- Anmälan för utsättning av el och tele
- Samordning av de ideella krafterna "dagsverkarna"
- Stöd till de 150-200 lokala eldsjälarnas arbete med markavtal, anslutningsavtal

Säfflebygdens fibernät har haft arbetsgivaransvar för samordnarna men föreningarna har arbetat efter olika modeller beroende på hur de har nyttjat möjligheten. Arbetsuppgifterna och

omfattningen har varierat beroende på föreningens förutsättningar och storlek. Projektet genomfördes genom att de lokala samordnarna fanns på plats så skapades en större kontinuitet i byggprocessen. Detta gjorde även att en stor kunskap och erfarenhet utvecklades som senare kunde spridas vidare. Samordnarna skapade även nätverk i föreningarna och detta kan möjligen leda till ett fortsatt engagemang i bygdernas utveckling. De tio fibernätsföreningarna, och deras 2 250 medlemmar har fått nytta av de lokala samordnarnas arbete då de medverkade till att nätet byggdes så bra som möjligt, den effektiviserade byggprocessen och det sänkte kostnaderna för anslutningen. Arbetet i projektet pågick mellan 2008 10 21 – 2010 03 31, och även efter att projektets medel har tagit slut har en del av arbetet fortsatt. Projektets syfte som helhet har varit att säkra den digitala infrastrukturen på Säffle kommuns landsbygd

Säfflebygdens fibernät EF

2008-5907	Datum	Belopp
Del utb 1 – LAG	09-04-24	33 810
Del utb 1 – Projektstöd (Beslut)	09-05-05	73 592
Del utb 2 – LAG	09-07-17	80 480
Del utb 2 – Projektstöd (Beslut)	09-08-17	179 104
Del utb 3 – LAG	09-11-10	52 510
Del utb 3 – Projektstöd (Beslut)	09-11-10	136 504
Slut utb – LAG	10-08-05	41 700
Slut utb – Projektstöd (Beslut)	10-08-09	97 300
Summa faktiskt stöd (Skr):		695 000

Här finns privat medfinansier – LRF Värmland 50 000 kr.

Resurser (värderade insatser):	Utlovat	Verkligt
Ideell tid	350 000	491 312
Övrig ideell resurs	0	0
Offentlig resurs:	0	0

Intervju med representant för projektet "Värmlands snabbaste landsbygd"

Representanten för projektet "Värmlands snabbaste landsbygd" börjar med att berätta att det är kassören som har varit den stora hjärnan i projektet. Han är ekonom och jurist och det är generellt väldigt bra att ha i denna typ av projekt, en som kan allt om bokföring och administration, så det har de inte haft några funderingar kring och inte haft några större problem med. Representanten tror dock att för en " - vanlig människa så kan det nog bli en större utmaning då många upplever att denna typ av projekt är mycket komplicerade. Vi valde att satsa på att arvodera honom en del, inte för allt men då vet man att då blir det rätt och man vet att han fixar detta". Detta är ett tips som han gärna vill dela med sig av. Har man en sådan person i anslutning till projektet så ska man försöka använda den, det gör att de andra inte behöver ägna sig åt byråkratin och tappa gnistan. Representanten berättar vidare att projektet bygger på ett stort projekt att bygga nät på landsbygden i Säffle kommun och när de drog igång det i alla föreningarna samtidigt på landsbygden, så såg de att även om mycket görs

ideellt så fanns det ett behov av att ha några spindlar i nätet i dessa föreningar som kunde ta hand om de praktiska tingen. Men även att ha någon som kunde följa med under hela resan, så att de lärde sig efter hand och att det inte kom in nya människor hela tiden. Där såg de möjligheten till att bilda ett leaderprojekt för att betala dem. Helt enkelt för att vara dessa spindlar i nätet, eller lokala samordnare som de kallas.

Han berättar vidare att de fick besked från verksamhetsledaren för Leader Växtlust att det fanns utrymme i axel 1, jord och skogsbruk, så då tog de chansen. Han berättar att jordbruket är mycket datatekniskt avancerat med allt som ska skickas och rapporteras och gårdarna är ju där de är och kan inte flytta på sig på samma sätt som exempelvis en arkitekt hyr ett kontor inne i staden, och på detta sätt löser IT-problemet. Leader kände de till sedan tidigare i och med att en av deras personer i projektet sitter med i styrelsen och kunde också berätta att det fanns möjligheter. ”- Så då utvecklade vi ett väldigt handgripligt projekt. Och hela vårt projekt var bara en liten del, omkring 1 miljon av insatsen. Mål 2-projektet för fibernät i Säffle ligger på ca 55 miljoner” Vidare berättar han att eftersom Säfflebygdens fibernät fungerar som en paraplyorganisation för 10 föreningar, delade de upp projektsumman föreningsvis utefter hur stort varje nät var och omsatte de projektsumman i ett antal kronor/meter nät i varje förening. Utefter det anställde de samordnarna i de olika föreningarna som då hade en pott som de fick utnyttja och som de själva styrde över. På frågan om vilka förväntningar de hade på projektet svarar han att han inte riktigt vet. ” - Vi hade ju en bild av att EU-projekt alltid ska vara lite böjiga, så är det ju. Så det var därför vi tog in vår kassör för att underlätta det hela och då framförallt ekonomidelen. Vi gissade att det kan bli lite pyssligt. Det var ganska givet att vi skulle ha en sådan funktion”.

Han berättar även att verksamhetsledaren för Leader Växtlust har varit väldigt bra att ha och göra med, och att hon är väldigt serviceinriktad, har alltid ett gott uppsåt och hjälper till med allt så samarbetet har fungerat mycket bra. Det har varit ett mycket bra stöd för dem alla men framför allt till kassören. Han anser att kontakt har tagits från bägge håll när behov har funnits. Han berättar också att de hade en fördel i projektet genom att föreningen hade samlat in ett eget kapital på 30 miljoner kronor av medlemmarna och det gjorde att de hade en bank. För ett bekymmer har varit att dröjsmålet med att få in pengarna har varit väldigt långt, tycker han. ”- det tog väldigt lång tid från det att vi lagt ut pengar till det att vi fick in dem igen. Men i och med att vi hade det stora kapitalet i botten så var det aldrig något stort bekymmer från oss egentligen för vi hade råd att vänta men de flesta andra har ju inte det”. Han berättar att själva beslutsprocessen gick fort och inga kompletteringar till ansökan behövdes göras. Han anser dock att det i ansökan och framför allt i slutrapporten är det väldigt många frågor som över huvudtaget inte berör deras projekt. Det är mycket upprepningar och man känner sig nästan som en idiot ibland när man skriver samma sak för femte gången. ”- vad nu det ska vara bra för men det känns ju nästan alltid så i det svenska systemet att vi överkontrollerar varandra, och jag tycker inte att det står i proportion till hur mycket pengar vi lägger ut. Hela den här hanteringen med Leader exempelvis kostar säkert mer än vad själva stöden är”. Han tycker att det finns ingenting som helst förtroende för att ”ni har nog gjort rätt”. Så han hoppas på att det ska bli enklare i framtida programperioder, att man avbyråkritiserar mycket.

På frågan om vad Leader har spelat för roll i deras projekt svarar representanten att det har spelat en mycket stor roll i och med att det gjorde att de fick den här möjligheten att anställa de här personerna för att samordna. Och det gjorde ju att hela detta stora arbete kunde flyta på mycket enklare och mycket bättre. Han tror att de hade nog behövt de här personerna i varje fall men det hade varit lite svårare att samordna dem på detta viset, och naturligtvis så gav det ett tillskott då de inte behövde betala dessa själva. Han tror också att bredbandssidan kommer

nog att bli väldigt stor för Leader framöver. De kommer få föreningar på halsen nu över hela Sverige och önskemål om stöd för sådant som de fick hjälp med, det vill säga samordnare. ”- för det går ju inga pengar till själva arbetet utan det är till personer och det är ju det som Leader kan ställa upp med. Arbetet hade som sagt blivit av men med sämre effektivitet och svårare med kunskapsöverföring och kontakten mellan och inom förening, och lite dyrare förstås. Så det hade ju blivit av i alla fall men inte lika bra”.

Framgångsfaktorerna för Leader anser representanten måste vara att det ska vara enkelt i kontakterna. Att personalen på kansliet är bra, och har ett bra uppsåt. Det är det viktigaste och att de kan hjälpa till. ”- De tar ju en hel del av de byråkratiska smällarna, så de sökande slipper ta dem själva. Men det kan säkert bli ännu enklare och snabbare så att inte föreningar behöver vänta på pengarna. Att man inte kan få det i förskott det kan jag förstå men så lång tid i efterskott ska det ju inte behöva ta. Det tog ju många månader för oss”. Han anser att ska man fortsätta framöver med Leader är det bra att fortsätta med de som finns och inte börja med någonting nytt, behoven är ju säkerligen de samma framöver som de är nu. Bara finjustera istället. ”- Nu är ju styrelsen och personalen ihopsvetsade”. Han tycker även att strategierna är generösa också och det går att trycka in rätt mycket, men att det är viktigt att det går till utvecklingsprojekt. ”- Men det tror jag att de försöker vara ganska så stränga med så att de inte bara tömmer pengar över att exempelvis renovera hembygdsgårdars tak, utan att det finns en långsiktighet i projektet, och det gör det ju hos oss”.

Han anser att projektet som helhet har gett en kompetens som kan komma att användas i andra föreningar. Det har även ökat samhörigheten och samarbetet, och att det är ett stort mervärde. Han säger att samarbetet mellan föreningarna har ökat, att de lär känna varandra och det har hela projektet lett till. ”- Som sagt, det är ju ett tips att hitta en riktig ekonom och ta med i projektet, och de finns därute. Och det är ett bra sätt att få in nytt folk. Ofta är det ju samma personer som sitter med i alla föreningar, men att försöka få in nytt folk som oftast inte hade varit engagerade i någonting tidigare och då kommer in i bygdens entusiasm på ett annat sätt. De ger en ny energikick till landsbygden. Han berättar även att de har haft utbildningar där de har utbildat både äldre och yngre och utifrån de har det startat andra företag. En del arbetskraft har de kunnat exportera till andra fibernätsprojekt. Dock säger han att det stora projektet tillsammans med detta går ju ihop ibland, så det kan vara svårt att skilja dem åt och säga vilket mervärde som respektive projekt gett. Mervärde för Leader borde ju vara att de har fått en bild av hur de skulle kunna arbeta i framtiden när dessa andra fibernätföreningar kommer, vilka stöd kan Leader ställa upp med, säger representanten. ”- Man kan ju inte gå in med dessa summor till alla förstås men de har fått en bild av hur det skulle kunna gå till. Och så är ju själva nätet i sig ett enormt mervärde för alla användare, 920 km nät med 2300 stycken abonnenter”. Han berättar att infrastrukturen är ju en förutsättning både för boende och företagare, rycker man ur allt bredband så står allting stilla. ”- Vi har ju områden här i kring där det alltid har varit så, och nu har de plötsligt tillgång till bredbandet, det är en skön känsla och det förenklar en hel del”.

Om hur planerna ser ut framöver svarar representanten så här: ”- Framöver har vi egentligen ingen verksamhet förutom om de som tidigare har tackat nej ändrar sig. Vi har ju funderat lite kring hur vi ska gå vidare och utveckla så det kanske kommer någonting framöver, men det är ju centralt för hela landsbygden. När väl behovet finns ska det helst vara klart imorgon. Det är lite kul att man vänder på världen. Snabbare på landet än i staden”.

Ett vässat Vassvika

Presentation av projektet "Ett vässat Vassvika"

Syftet med projektet Ett Vässat Vassvika har varit att utveckla friluftsområdet Vassviken, Arvika kommun, och få fler målgrupper att intressera sig för friluftsliv. Projektet genomfördes med början den 13 augusti 2009 och slutrapporterades 15 juni 2010. Sökande för projektet har varit Friluftsförbundet Arvika – Sunne och i projektansökan framgår det att de sökande önskade skapa ett regionalt centrum för uteliv och utepedagogik i västra Värmland och ge möjligheter till äventyrsupplevelser i närmiljö. Avsikten med detta har varit att bättre kunna möta den allt större efterfrågan på lägerskolor och utbildningsarrangemang, då projektsökanden har sett ett ökat behov av övernattningsmöjligheter och sett de problem som uppstått med tidigare begränsade toalett och duschutrymmen.

En förväntning med projektet är att det ska skapa ett samarbete med ortens skolor. Rent praktiskt har projektet "Ett Vässat Vassvika" inneburit att förändra föreningens stuga i Vassvika så att det skapades större möjligheter för att kunna ta emot grupper för övernattnings och lägerverksamhet. I projektplanen ingick att i källarvåningen installera två nya toaletter, installera duschutrymmen, förbättra brandsäkerheten och skapa tryggare utrymningsväg från övervåningen. Projektet har genomförts av föreningens medlemmar som tillsammans utfört över 500 arbetstimmar i projektet. Enligt projektets slutrapport blev resultatet över förväntan och projektet har genom förändringen skapat en plats för lägerverksamhet som blir en stor tillgång för föreningen och ortens skolor. I projektet genomfördes alla från början planerade aktiviteter såsom nya toaletter, duschutrymmen, förbättrad brandsäkerhet och säkrare utrymningsväg från övervåningen. Förändringen har redan gett ett ökat antal bokningar från traktens skolor och det har även varit positivt för föreningen och engagerat föreningens medlemmar. Projektet riktar sig till följande målgrupper: Skolor i kommunen och övriga Värmland, förskolegrupper, friluftsgupper, arbetslag i Västra Värmland, föreningar i kommunen och utländska grupper. Dessa målgrupper kommer att mer eller mindre påverkas direkt av projektet genom att de kan utnyttja Vassvika för sin verksamhet. Ett mål inom projektets ram var att genomföra ett ledarlager, vilket genomfördes den 8-9 maj 2010 med 17 deltagare. Ett annat mål för projektet var också att göra Vassvika attraktivt även för andra föreningar. Projektet fick ett bra bevis för detta när Ulricehamns orienteringsklubb hyrde Vassvika under 4 dagar i maj 2010. En broschyr har tagits fram och har delats ut till Arvikas skolor och till turistbyrån som är behjälplig vid uthyrning av stugan.

Kommentar ur slutrapporten "Ett Vässat Vassvika":

"Vassvikastugan har i många år varit ett populärt utflyktsmål för Arvikas befolkning och för Arvikas skolor. Genom den "väsning" som nu gjorts kommer intresset att öka ytterligare och vi tror att Vassvika kommer att betyda mycket för ortens ungdom och bidra till att göra Arvika som ort attraktiv."

"Vi har genom att genomföra detta projekt visat att det går att genomföra stora förändringar med hjälp av ideella resurser."

Friluftsförbundet Arvika-Sunne

2009-5429	Datum	Belopp
Förskott – LAG	09-12-17	19 700
Förskott – Projektstöd (Beslut)	09-12-22	42 800
Slut utb – LAG	10-09-07	19 700
Slut utb – Projektstöd (Beslut)	10-09-03	42 800
Summa faktiskt stöd (Skr):		125 000
Resurser (värderade insatser):	Utlovat	Verkligt
Ideell tid	57 750	87 938
Övrig ideell resurs	0	0
Offentlig resurs:	0	0

Slutsatser av projektet utifrån slutrapporten har varit att det går att på ideell basis genomföra ganska omfattande projekt och projektet har inte råkat ut för något oförutsett. Det har inneburit mycket arbete, men samtidigt varit intressant och givande och det har på ett bra sätt svetsat samman föreningen. Att föreningen har kunnat genomföra detta projekt innebär ett betydande mervärde för dem, att de nu kan erbjuda ortens skolor en utmärkt kursgård och den blir en stor tillgång för föreningen vid genomförandet av friluftstekniska utbildningar.

Intervju med representant för projektet "Ett Vässat Vassvika"

Det var via en tjänsteman på kommunen som projektet "Ett Vässat Vassvika" fick sin första kännedom om Leader-programmet och bestämde sig för att göra en ansökan. Något som de är väldigt glada för idag. Syftet med projektet var att nå ut till människor som kanske inte har friluftsliv så naturligt för sig idag. Men även att underlätta för kommunens skolor, då de inte alltid har tid eller råd med längre resor för att ta sig ut i naturen och det var även de förväntningar som de själva hade på projektet i starten. Förväntningarna på Leader var att få ett gott ekonomiskt stöd, så att projektet skulle kunna komma att bli genomförbart och också överleva på längre sikt. Dessa förväntningar anser representanten för projektet har uppfyllts.

På frågan vad Leader har spelat för roll för projektet "Ett Vässat Vassvika" svarar representanten att den har varit avgörande för projektet, utan deras medverkan och det ekonomiska stödet de bidragit med hade nog inte projektet kommit att genomföras. Beslutsprocessen har fungerat bra, representanten tycker att man har fått många goda råd och mycket bra hjälp med allting som rör ansökan och de frågor som har uppkommit i samband med detta. Även om det har tagit lite tid att få klara besked har projektet hela tiden fått hintar om åt vilket håll beslutet har dragit, vilket har gjort att projektet kunde sättas igång även innan de formella beslutet var taget av Länsstyrelsen. Verksamhetsledaren för Leader Växtlust har varit mycket behjälplig under hela projektets gång och alltid funnits till hands för att besvara frågor samt kommit med tips för utformningen och formuleringar för projektansökan.

Det som har varit negativt, enligt representanten från projektet, har varit det faktum att det är mycket pappersjobb med ifyllnaden av blanketter och så vidare. Han ställer sig frågan om det verkligen ska vara nödvändigt med denna omfattning av pappersarbete och att det tar bort en

stor del av glädjen och entusiasmen med denna typ av projekt. Men förutom detta har representanten bara mycket goda erfarenheter av Leader och upplever att de har varit mycket behjälpliga och att Leader är bra på att förklara syftet med sin verksamhet och fokusera på det viktiga. Detta projekt har även genomgått en revision efter projektets slut.

Sirsjöns badplats

Presentation av projektet ”Sirsjöns badplats”

Projektet syftade till att skapa en fungerande badplats med ideell skötsel i en naturskön, unik miljö runt Sirsjön, Torsby kommun, för att höja livskvalitén och få fler simkunniga i bygden. Målet var att kunna skapa en fungerande badplats, och en naturlig samlingsplats för alla. Detta kunde resultera i ökad gemenskap och sammanhållning för bygden. I projektet har bland annat ingått att avverka och röja på badplatsen, gräva bort vass och fylla sandbotten med sand, så gräs, lägga ut bryggor och bygga badhytter. I slutrapporten för projektet anser man att projektets mål har uppfyllts då ett stort antal besökare har besökt badplatsen, och man har fått bra respons både från kommunens invånare men också från turister på besök. I genomsnitt har badplatsen haft ca 100 besökare/dag de dagar då solen sken.

Alla oavsett ålder och kön har deltagit i skapandet av badplatsen och på det viset har en bra miljö skapats mellan alla generationer i bygden och de kunskaper som finns har tagits tillvara på. Alla har visat ett samlat engagemang. Slutsatsen för projektet har varit att sammanhållningen och gemenskapen har ökat i bygden och badplatsen har blivit en naturlig mötesplats. Det har visat sig att det finns ett stort engagemang och flera eldsjälar i bygden.

Björkhälla Fritid

	Datum	Belopp
2008-5234		
Förskott – LAG	09-02-20	52 500
Förskott – Projektstöd (Beslut)	09-04-08	123 000
Del utb 1 – LAG		0
Del utb 1 – Projektstöd (Beslut)	09-02-27	48 769
Slut utb – LAG	09-10-09	52 121
Slut utb – Projektstöd (Beslut)	09-10-28	73 343
Summa faktiskt stöd (Skr):		349 733
Resurser (värderade insatser):	Utlovat	Verkligt
Ideell tid	175 000	186 375
Övrig ideell resurs	0	0
Offentlig resurs:	0	0

Intervju med representant från projektet ”Sirsjöns badplats”

Det var genom ett reportage i tidningen som projektet ”Sirsjöns badplats” fick sin första kännedom om Leader Växtlust och tog då kontakt med verksamhetsledaren. Denne kom ut på besök och tyckte att idén verkade bra och genomförbar och tillsammans utvecklade de en projektplan. Projektet blev beviljat och under senhösten började arbetet med badplatsen.

Planerna på ett projekt kom till genom ett markbyte som skedde efter långa diskussioner med den tidigare markägaren som senare visade sig inte vara den verkliga markägaren. Under tidens gång hade den befintliga badplatsen vuxit igen och projektet hade en önskan om att iordningställa denna så att den återigen kunde användas. På frågan hur representanten från projektet "Sirsjöns badplats" upplever Leader blir svaret att de har varit mycket behjälpliga och funnits där för att svara på frågor och att stötta.

Förväntningarna som fanns på Leader var just att man skulle få det ekonomiska stöd som det ansöktes om men även att de skulle hjälpa till att skapa en sammanhållning i bygden som fungerade på lång sikt. Och så upplever representanten också att det har blivit, förväntningarna har uppfyllts och det är många i bygden som har ställt upp. Representanten upplever beslutsprocessen som bra, han säger att det tar lite tid i utbyte mot det stöd som man får genom ett sådant program så det är definitivt värt den tid de tar att fylla i blanketter och liknande. Dock tycker den intervjuade att ansökan tar tid då det ska gå igenom många instanser, och att de fick vänta lite väl länge på utbetalningen av pengarna. Även det faktum att projektet själv måste ha ett startkapital kan komplicera det hela, och göra att projekt inte kommer längre än till planeringsstadiet. Detta var dock ingenting som projektet "Sirsjöns badplats" upplevde som ett eget problem då de fick ett lån i inledningen av projektet. Men i övrigt ser inte representanten några nackdelar med Leader- programmet.

Om man ser till mervärden så tycker representanten för projektet "Sirsjöns badplats" att sammanhållningen i bygden är det stora att lyfta fram. Att de alla som har varit inblandade i projektet fortfarande verkar tillsammans och hjälps åt att få resultatet att bevaras. Som exempel har grupper bildats som har jourveckor under året, där de bland annat plockar upp skräp då projektet har valt att inte ha soptunnor på platsen för att spara in pengar. De arbetar för ett långsiktigt resultat. Resultatet av projektet har mottagits mycket väl och representanten tillägger att utan Leaders stöd hade inte detta varit genomförbart. Kanske hade de tagit tag i och röjt upp badplatsen men inte mer, och man hade aldrig fått möjligheten att nå denna standard som den har idag med sand och bryggor. Det finns i dagsläget lite funderingar kring ytterligare utveckling av området men ännu har ingen konkret planering ägt rum. Representanten för projektet "Sirsjöns badplats" avslutar med att svara följande på frågan om vad framgångsfaktorerna är för Leader Växtlust: Leader ger föreningar på landsbygden en chans att uppfräschas.

Se Lysviksbygden

Presentation av projektet "Se Lysviksbygden"

Bakgrunden till projektet "Se Lysviksbygden" var ett identifierat behov av gemensam marknadsföring för sju byalag från Lysviksbygden tillsammans med Lysviks Hembygdsförening. Syftet var att göra en broschyr som skulle väcka ett intresse så att besöksantalet i bygden skulle öka, speciellt under sommaren då samtliga deltagande föreningar har olika arrangemang. Men även andra typer av marknadsföring såsom vykort, dekaler och en flagga fanns med som önskemål. Även att kunna rusta upp en anslagstavla i centrum, och att varje by skulle kunna få sin egen karta fanns med i planerna.

Ytterligare en plan med projektet var att kunna anordna en turistbuss från Stockholm, Hannover eller Paris till Lysviksbygden med ett innehållsrikt program för en vecka. Dock fick planerna för bussresan omvandlas till att istället bli en studieresa för de inblandade i projektet till Edane och Klässbol för att lyssna på de Leaderprojekt som genomförts där.

Förutom den ändrade bussresan genomfördes projektet enligt planerna mellan januari -09 till november -09. Resultatet har blivit att 4000 exemplar av en turistbroschyr samt 3000 stycken vykort med adresser till de olika byalagen har tagits fram. Anslagstavlan i centrum av Lysvik har flyttats till en lämpligare plats och renoverats. Varje förening har fått sin egen inramade karta och en broschyrlåda och en stor skylt med texten ”se Lysviksbygden” har tagits fram. Varje förening har även fått sin egen fasadflagga. Broschyerna och vykortet har delats ut och spridits vidare till turistbyråer, släktingar, bekanta, företag med flera.

Slutsatsen av projektet har varit att upptäcka att kärleken till hembygden är mycket stor hos alla innevånare och att behovet av gemenskap och ett gemensamt arbete är drivkrafter som stärks ju besvärligare uppgiften är. Ur projektets slutrapport kan man även läsa att en slutsats av projektet har varit att mervärdet består i att de alla känner varandra mycket bättre nu och de tror på tillväxt i Lysviksbygden ännu mer än förut.

Lysviks hembygdsförening

2008-6039	Datum	Belopp
Förskott – LAG	09-06-08	9 500
Förskott – Projektstöd (Beslut)	09-06-12	21 750
Del utb 1 – LAG	09-10-20	5 700
Del utb 1 – Projektstöd (Beslut)	09-10-15	13 050
Slut utb – LAG	09-12-11	3 439
Slut utb – Projektstöd (Beslut)	09-11-11	7 873
Summa faktiskt stöd (Skr):		61 312
Resurser (värderade insatser):	Utlovat	Verkligt
Ideell tid	55 000	141 575
Övrig ideell resurs	0	0
Offentlig resurs:	0	0

”Vi ser att Ljuvliga Lysvik är vårt nav i hjulet som driver livets vingliga cykel framåt”

Intervju med representant från projektet ”se Lysviksbygden”

Det hela började med att representanten från projektet ”se Lysviksbygden” tidigare haft en broschyr, och denna var man nu intresserad av att göra om och förnya. Han sprang på några andra personer från olika hembygdsföreningar inom Lysviksområdet och de började prata om att ”- varför kan vi inte göra någonting gemensamt istället?” Så de samlade ihop alla intresserade personer inom Lysviks församling, vilket resulterade i en sju-åtta föreningar. Ordförande för varje förening satte sig ner och diskuterade kring hur de skulle kunna söka pengar, och någon hade vetskap om Leader. Så de sa att ”- vi försöker, det kostade ju oss ingenting mer än lite energi”. Så de satte sig och skrev ner vad de hade för mål och vad de ville få ut av ett eventuellt projekt.

Ansökan gick igenom och så småningom kom pengarna. Inom projektet bildades arbetsgrupper som fick sitta och jobba. Meningen med projektet var också att alla ska hjälpas åt. Det blev ju många sittningar och grupperna träffades en gång i månaden, gick igenom allt och tog fram material, bilder och texter. Och i slutändan av projektet blev det en broschyr. Den intervjuade representanten anser att de i projektet är mycket nöjda och har fått bra gensvar. Bland annat hade han med sig en bunt till Varberg när han var där på besök som exempel. Representanten tycker att det i dagsläget är svårt att veta resultatet av broschyrer men vad han kan säga är att han vet att den har gått åt som smör i solsken, och då har de gjort vad de kan. Tanken är ju inte att de ska ligga i hyllan och samla damm, så den delar han ut vart än han går. ” - Det var egentligen en annan person i projektet som kom i första kontakt med verksamhetsledaren på Leader. De två hade haft lite kontakter innan projektet angående andra saker så det var hon som knöt ihop det med Leader. Det var vi två som var huvudansvariga för projektet, men hon var den som la ner det tyngsta arbetet och hade den mesta kontakten med Leader”, berättar representanten. Dessa två hjälptes sedan åt att skriva ihop redovisningar osv.

Representanten berättar att han fick vara med på landsbygdsriksdagen i Sunne och träffa jordbruksministern och lämna över ett exemplar av broschyren till honom också. ” - Det var roligt”, säger han. Projektet har resulterat i att i Lysvik har de satt upp en inglasad karta och där affischerar de varje gång när det händer någonting i området. De har också tagit fram fasadflaggor och dekal till medverkande byggnader i projektet ”- så man ska förstå att de är medverkande i projektet”. Och så har de en hemsida, och har iordningställt vandringsleder i området. ” - Vi i vår bygd är ju mest kända för vårt fotbollslag men vi vill ju framhäva mer. Det är ju kul när folk frågar vart man är ifrån..ja, Lysvik brukar min fru svara. Eller ja, Mallbacken egentligen...ja, men säg det då svarar de, det är ju mer känt”. Representanten berättar vidare att deras förväntningar var ju först och främst att de skulle få pengar. Han anser att verksamhetsledaren är bra på det viset att hon hjälpte dem med mycket, just då speciellt med formuleringar i ansökan. ”- Det går lättare om det blir rätt från början än om det ska gå tillbaka flera gånger”. Han berättar att när broschyren var klar fick de besök både av tidningar och radio.

Projektet tog ca ett år från det att de startade planera tills det var klart. ”- Allt får ju ta sin tid, och har man grupper som sitter och jobbar tillsammans är det ju roligare än att jobba själv”. Utan Leaders stöd hade det nog inte hade blivit samma som det nu blev, anser representanten. ”- Som jag sagt tidigare skulle man ha gjort det själv och då är man styrd av sitt eget kapital. Nu var det ju lättare att sätta sig ner när vi var så många, och vi fick ut mer av det på det viset”. Han tror att det nog hade blivit en broschyr, men att var och en av föreningarna hade gjort sitt eget och inte lagt ner så mycket på det heller kanske. ”- Den var så gammal vår gamla broschyr så vi ville gärna göra något nytt”. Representanten berättar att de i hans föreningsbyggnad anordnar jul- och påskmarknader, fester, kalas och konstutställningar. Samarbetet mellan de olika föreningarna har varit större tidigare bland annat med en konstrunda men nu har de tagit en paus, nu anordnar de aktiviteterna själva. Men är det någonting tar de hjälp av varandra. ”- En bygd får inte gå skilda vägar”. Han berättar vidare att de inte behöver annonsera så mycket, utan när folk trivs så pratar folk om det.

På frågan om de i projektet känner till LAG – arbetet, så svarar han att de inte såg så mycket av detta, det är ingenting direkt som man märker av. Det som han dock kan känna av är att när man träffar folk från kommunen och verksamhetsledaren, ” - att man kan sitta ner lite som du och jag gör nu, att det blir mer avslappnat men att man också blir uppmuntrad och får feedback tillbaka”. Men han berättar att vetskopen om LAG- sektorerna finns. Han berättar

vidare att de i projektet var på studiebesök i Klässbol för några år sedan, och att de var inne på att de skulle försöka något liknande bland företagen i hans område, men att det inte gav så mycket gensvar i bygden. Dock verkar det som att den tanken har väckts till liv igen så ”- vi får väl se vad som händer”, som han uttrycker sig, ” - men det var så att det gjordes en stor grej för några år sedan och som bara rasade och det ligger nog kvar hos många. Att det inte blev någonting av det och då blir folk lite avvaktande, det blir för stort och för många idéer”.

Effekter av projektet tycker han är svåra att se, men som nämndes tidigare har broschyren gått åt berättar han, men att det är svårt att avgöra om det gett nått mer. ”- Jag har hört talas om att de i Lysvik har fått fler besökare sen broschyren kommit ut. Vi ser ju att det är folk som rör sig i området men om det är på grund av oss kan vi ju inte säkert säga, det är svårt att mäta”. Mervärden säger han är också svårt att säga. Han berättar även att de i hembygdsföreningen och byalagen har tyvärr slutat att träffas på grund av att det är mycket saker som snurrar för alla just nu, men att de har viljan att ses. ”- Framför allt behöver vi nog planera lite ihop med aktiviteter och så, så att vi inte bara gör samma saker”. Men ett mervärde är också att de får bokningar för boende i sin föreningsstuga från grupper utanför Värmland, ” - och dessa sprider sen det vidare att de gillade att bo hos oss”.

Representanten säger att han inte kan se några nackdelar med Leader, bara fördelar. ”- utan dem hade det aldrig blivit på samma vis i och med att vi gjorde det tillsammans och några av föreningarna hade nog inte ens tänkt tanken annars. De har hela tiden varit behjälpliga och funnits där om det har varit något vi undrat över”.

Sammanfattning av intervjuer med representanter för projekt.

Nedan följer en sammanfattning av de svar som har framkommit i intervjuerna med representanter från de fyra olika projekten. Flera svar från samma person kan förekomma under respektive rubrik.

Första kontakt med Leader

- *Tidningsreportage.*
- *Tidigare kontakt med verksamhetsledare.*
- *Tjänsteman på kommunen.*
- *LAG- medlem i projektet.*
- *LRF - mycket tidigare kontakt.*

Förväntningar

- *Att få ekonomiskt stöd.*
- *Att nå människor som kanske inte har friluftslivet så naturligt.*
- *Krångligt och bökiigt.*

Hur har Leader upplevts

- *Har bara positiva saker att säga.*
- *De vet vad de talar om och kommer med tips som ska hjälpa oss snabbare framåt.*

- *Hela tiden en tvåvägskommunikation. De har funnits där när vi har behövt hjälp, och tagit kontakt med oss när de har behövt veta någonting eller bara vill se hur det går.*
- *Programmet ger lärdom på sikt.*
- *Hjälper till att ge föreningar på landsbygden en uppfräschning.*

Leader´s roll i ert projekt

- *Har spelat en mycket stor roll.*
- *Annars hade möjligheten till denna standard ej varit möjlig.*
- *Möjligheten till att få ihop det hela betydligt lättare och smidigare.*
- *Experthjälp.*
- *Har hjälpt oss att sättas på kartan.*
- *Det hade aldrig blivit på samma vis, vissa hade nog inte ens tänkt tanken.*
- *Ekonomiskt stöd.*

Ansökan och beslutsprocessen

- *Beslutsprocessen gick fort.*
- *Lång väntan på beslut pga. många instanser.*
- *Lite egen tid i utbyte mot det stöd som man får genom Leader.*
- *Mycket pappersarbete, tar bort en del av glädjen.*
- *Även om det tog tid så fick projektet hintar om vilket håll projektet dragit.*
- *Utbetalning av pengar tar alldeles för lång tid.*
- *Väldigt många frågor som inte rör projektet.*
- *Upprepningar.*
- *Mycket pappersarbete, tar bort en del av glädjen.*

Framgångsfaktorerna

- *Verksamhetsledaren+ kansli.*
- *Enkelt i kontakterna.*
- *Långsiktigheten.*
- *Engagemanget.*
- *Strategi.*
- *Mervärden.*
- *Känedom om bygden.*
- *Feedback.*
- *Entusiasm.*

Mervärden/Framtida effekter

- *En bild av hur vi ska arbeta i framtiden.*
- *Alla 2300 användare har fått ett mervärde.*
- *Nya "eldsjälar" har lokaliserats och kommit in i bygdens entusiasm.*
- *Infrastruktur.*
- *Möjlighet att bo kvar på landsbygden.*
- *Bevarande av landsbygd.*
- *Bygden har ställt upp.*
- *Sammanhållning och samhörighet.*

- *Att människor, och framför allt ungdomar kan komma ut i naturen på ett naturligt sätt.*
- *Får oss att förstå att bara någonting litet kan göra en enorm skillnad.*
- *Kompetens som kan komma att användas i andra föreningar.*
- *Mervärden för Leader borde vara att de fått en bild av hur de skulle kunna arbeta i framtiden när andra fibernätföreningar kommer.*

LAG- gruppen synlig

- *Vet om att det finns, men det är ingenting som har märkts något speciellt.*
- *LAG- arbetet ser man inte mycket av, men vetskapen om den finns.*
- *LAG- medlem i projektet.*

Nackdelar

- *Alla blanketter.*
- *Ingångskapital.*
- *Lång väntetid på utbetalning av pengar.*
- *För pyssligt.*
- *Överkontrollerat.*
- *Många instanser.*
- *Inget förtroende.*

Hade projektet blivit av utan Leader

- *Projektet hade blivit av utan Leader men inte på långa vägar lika bra, och med samma goda resultat.*
- *Möjligheten till den extra hjälpen hade uteblivit.*
- *Kanske, men aldrig möjlighet till denna standard.*
- *Vi kanske hade röjt upp men inte mer.*
- *Vi fick ut mycket mer på det här viset.*
- *Nej!*

Under sammanställningen av dessa intervjuer är det fem stycken ord/teman som har dykt upp frekvent. Dessa är:

- Verksamhetsledare + kansli
- Långsiktighet
- Samarbete
- Engagemang
- Byråkrati/Blanketter.

Vidare finner ni en sammanställning av samlade citat eller kommentarer hämtade från intervjuerna med LAG- gruppen, representanterna från projekten, samtal med verksamhetsledaren och slutrapporterna för de fyra projekten och som berör dessa fem ord/teman.

" Verksamhetsledaren kom ut på besök och tyckte det verkade vara en bra idé"

"Framgångsfaktorena med Leader måste ju vara att det ska vara enkelt i kontakten med personalen och så"

"verksamhetsledaren för Leader har varit mycket behjälplig och alltid funnits tillhands för att svara på frågor och komma med råd och tips"

Verksamhetsledare + kansli

"Kontakter har tagits från båda håll, både från kansliet och från oss"

"Nu är ju styrelsen och personalen sammansvetsade"

"De på kansliet tar ju en hel del av de byråkratiska smällarna"

cerut.kau.se

"Det ska vara ett långsiktigt projekt, ge någonting även i framtiden, och vara hållbart"

" Det ska finnas en långsiktighet i projektet, och det gör det ju hos oss"

Långsiktighet

" Skapa en sammanhållning i bygden som fungerade på lång sikt"

" De arbetar för ett långsiktigt resultat"

cerut.kau.se

"Samarbetet har fungerat mycket bra!"

*"Det har skapat
samarbete oss
emellan, som kanske
inte hade funnits
annars"*

*"Samarbetet och samhörigheten som
kommit med är ju ett stort
mervärde"*

Samarbete

*"Föreningarna samarbetade så
då såg vi det som ett
samarbetsprojekt"*

*"Vi har fått till ett
samarbete mellan
föreningarna"*

cerut.kau.se

*"När man får komma ut och se det här enorma
engagemanget och drivkraften och då är det som
står på papperet inte lika viktigt"*

*"Projektet har visat att det finns ett
stort engagemang i bygden och flera
eldsjälar"*

Engagemang

*"Verksamhetsl
edaren och
kansliet har
varit mycket
engagerade"*

*"Förändringen har gett ökat antal
bokningar och varit positivt för
föreningen och engagerat
medlemmarna"*

cerut.kau.se

"Det stora engagemanget"

"De, verksamhetsledarna tar ju en hel del av de byråkratiska smällarna"

"Det är så ungdomen är idag, det ska gå fort. Det är inte bara att sätta sig ner och fylla i blankett efter blankett"

Byråkrati/Blanketter

"Det är för mycket byråkrati"

*Mycket upprepningar
och man känner sig
nästan som en idiot när
man skriver samma sak
för femte gången, jag
hoppas att man
avbyråkritiserar väldigt
mycket i framtiden"*

cerut.kau.se

Reflektion och slutsatser

Denna avslutande del presenterar de slutsatser som kan dras utifrån de intervjuer som har gjorts i denna utvärdering. Först följer en analys av de resultat som har framkommit under utvärderingen. Sedan följer en diskussion utifrån dessa resultat. Vidare följer en kortare jämförelse mellan denna studie och den liknande utvärdering av Leader Närheten som gjorts parallellt. Kapitlet avslutas med slutsats och övriga reflektioner.

Utvärderingens resultat är mycket positivt. Genom intervjuerna kan konstateras att både de representanter från de utvalda projekten som deltagit i utvärderingen, och de personer som är knutna till Leader Växtlust genom LAG- arbetet till största delen är mycket nöjda med det resultat som hittills framkommit i leaderprogrammet. Mervärdena för de olika projekten är många, likaså de positiva effekterna och framgångsfaktorer kan identifieras. Nackdelarna är få men värda att ta en extra titt på. Utifrån intervjuerna är det några punkter som är värda att ta fasta på och som har varit utmärkande i resultatet.

- Verksamhetsledare och kansli
Verksamhetsledaren och kansliet är projektets verkliga framgångsfaktorer. Deras entusiasm och vilja att hjälpa till syns tydligt.
- Förväntningar
Det saknas förväntningar för projekten innan arbetet med ansökan och innan själva projektet drar igång.
- Misstänksamhet vs. Väl skrivna ansökningar
LAG blir misstänksam mot för ”korrekt” skrivna ansökningar. De är rädda att entusiasmen försvinner. I projekten däremot tar man med någon som är van vid projektansökningar. Detta görs av rädsla för att entusiasmen försvinner vid allt pappersarbete.
- LAG - gruppen ej synlig?
En av framgångsfaktorerna i Leader är ”treparts-tanken”, men av detta ser inte projekten någonting. Är detta möjligt att utveckla och är det nödvändigt?
- Leader som en plånbok?
För de som angett en förväntan på Leader är den till största delen på det ekonomiska. Det är den första tanken som kommer fram men gräver man djupare får projektet en tydligare innebörd. I första kontakten kan Leader ses som en plånbok. Är detta ett problem?

Diskussion

Som ett led i utvärderingsarbetet, i samband med redovisningen av resultaten från intervjuerna för Leader Växtlust och inbjudna representanter från Länsstyrelsen och politiker från de medverkande kommunerna, startades samtal i små grupper. Syftet var att få med i utvärderingen vilka frågor som var mest betydande för de inblandade att lyfta och även få synpunkter på om det var ett väntat eller oväntat resultat. Det är viktigt för de inblandade att få ge sin syn på de resultat som framkommit. Det var några övergripande ämnen som det samtalades kring och dessa var framför allt hur den första kontakten med Leader tas, och hur involverade kommundienstämännerna är i det arbetet. En representant för Eda kommun framhöll hur positiv verksamhetsledarens och kansliets roll är, men att även kommundienstämännerna gör jättemycket de också, och att det bör framhållas mer då deras arbete tenderar att lätt försvinna annars. Även det att den första kontakten med Leader tas genom de riksorganisationer som finns som exempelvis hembygdsföreningen, måste lyftas fram mer. Att den möjligheten finns. Vidare på ämnet om kansliet passade kommunrepresentanter i LAG - gruppen på att berömma verksamhetsledaren då det är mycket värdefullt att de som håller i projekten eller bara är i ansökningsfasen får tidig feedback från kansliet så att deras entusiasm hålls vid liv.

En annan av de frågor som kom upp under samtalet var LAG- gruppens bristande synlighet. Några ifrågasatte om det är nödvändigt att vara synlig gentemot projekten, att det kanske inte var så viktigt så länge de själva var medvetna om sitt eget arbete. LAG- gruppen har många olika roller runt Leader och det kan vara svårt för projekten att hålla reda på dessa. Informationen om Leader får de på informationsträffar och de får en fadder för sitt projekt men dessa personer kan bära olika "hattar" i olika sammanhang till exempel styrelseledamot och mentorer.

Länsstyrelsens representant lyfte frågan om att Leader är så mycket mer än bara pengar, mer än bara en plånbok och att det är någonting att jobba för. Hur gör man för att inte ta död på goda idéer? Även en av de stora frågorna lyftes till Länsstyrelsens representant, det avsnitt som handlar om ansökningar och blanketter. Går inte detta att göra enklare? Och behövs det verkligen så mycket papper? Diskussionen om den administrativa bördan togs upp av flera av samtalsgrupperna. En av frågorna som lyftes handlade om vart man skulle lägga den administrativa bördan? Som det ser ut idag ligger den långt ut i föreningarna och om det är möjligt att denna flyttas mer mot Leader kanske det administrativa med blanketter och administration inte upplevas lika svårt och krångligt som många uppfattar det idag. Även det faktum att det är möjligt att lägga in en del av pengarna i projektet för bokföring eller liknande kanske är någonting som kunde uppmuntras mer.

Kritik som gjordes mot utvärderingen, av Arvikas kommun representant, var hur urvalet av de medverkande projekten hade gjorts och då framför allt varför inga avslagna projekt hade funnits med utan bara "framgångsrika" projekt. Denna kritik besvarades av verksamhetsledaren med att syftet med utvärderingen har varit att göra en beskrivning av, samt en reflektion över vad som har gjorts i det lokala leaderprogrammet Leader Växtlust från starten 2008 och fram till idag och

att vi därför vill titta på de projekt som har varit inblandad i hela processen. Och den kan man bara följa om man har genomfört projektet. Medvetet valdes också projekt som har slutredovisats sen en tid tillbaka för att projektledarna ska ha hunnit reflektera över processen och eventuellt kunnat se effekter av sitt projekt. En av grupperna tog även upp till diskussion frågan om att kommunrepresentanterna är lite lokalpatriotiska, och menar att detta är normalt. Kommunen har investerat/betalt och de måste få "tillbaka" delar av detta, annars går inte Leader- ansökan igenom nästa gång medan en annan av grupperna inte anser sig känna igen detta att kommunfolk skulle vara patriotiska. De anser att de har mer information om sina respektive kommuner men annars ser de enbart till helheten. Vad det gäller utfallet av utvärderingen ansåg grupperna att det reflekterar den uppfattning som de själva har. Att citatet "Utan Leader skulle vi inte ha genomfört projektet" är ett mycket bra resultat. Det är det som de har hoppats på, men det är ändå en bekräftelse på att jobbet blir bra. Ett problem som finns är att Leader Växtlust inte har någon dokumentation av vad som händer efter projekten och att detta är någonting som skulle kunna införas?

Skillnader mellan Leader Växtlust och Leader Närheten

Som tidigare nämnts har en utvärdering av Leader Närheten genomförts parallellt med denna av Leader Växtlust. Leader Närheten är ett av de andra leaderområden i Värmland. Uppdragsgivarna har önskat en jämförelse mellan dessa två utvärderingar för att kunna se likheter och skillnader mellan programmen. Utvärderingen av Leader Närheten har genomförts på samma sätt som denna och det gör att det är möjligt att göra jämförelser. Likheter som har gått att identifiera mellan de båda Leader- programmen är följande:

- Enligt intervjuer med LAG slåss kommunrepresentanterna för att dra hem "egna" projekt till kommunen.
- Det saknas förväntningar från de sökande projekten i inledningsfasen av kontakten med Leader.
- De förväntningar som finns har att göra med att Leader ses som en plånbok, att man förväntar sig ekonomisk hjälp och det är det enda.
- Både Leader Växtlust och Leader Närheten har gett de medverkande projekten möjligheter som har skapat många mervärden och positiva effekter.
- LAG är ej synligt ute mot projekten. De flesta av dem känner till Leader- metoden och trepartnerskapet men inte mer än så. De vet inte riktigt vad det innebär, hur de fungerar och är ingenting de har sett i sina projekt till någon stor del.
- De flesta av de intervjuade representanterna för projekten hävdar att deras projekt inte hade blivit av utan stödet från Leader.

Vidare finns det också en del skillnader, som har framkommit, mellan de båda leaderprogrammen:

- Representanter för Leader Växtlust har både under de intervjuerna som gjorts med LAG och vid den avslutande redovisningen haft mer diskussioner mellan sig i gruppen och behandlat fler ämnen.
- Det har varit mer fokus på "eldsjälar och samarbete" i Leader Växtlust vad gäller ordval både i intervjuer, slutrapporter och gruppdiskussioner.

- I Leader Närheten har fokus istället legat på "Plats och landsbygd", och uttrycket "Vad är landsbygd?" har förekommit många gånger.
- I Leader Växtlust har det varit fokus och klagomål på "byråkratin", vad gäller ansökningar, blanketter och så vidare. Detta har framkommit både i intervjuerna med LAG och representanter för projekten, i slutrapporter och i den avslutande diskussionen.
- I Leader Närheten har det framkommit kritik mot kansliet, att de inte har varit tillräckligt tillgängliga.
- I Leader Närheten talas det mycket om "livskvalité", och hur viktigt det är att skapa denna. Men att det måste finnas tålamod.
- I Leader Växtlust har det förts en diskussion kring "misstänkt bra ansökningar", det vill säga att LAG kan bli misstänksamma mot ansökningar som är för bra skrivna och att det kan göra att entusiasmen inte finns i lika stor grad då ansökan är skriven av en "pappersmänniska" som är van vid att söka projekt, medan projekten själva går ut och tipsar andra sökande att anställa någon som tar hand om det administrativa. Detta ger en motsägelsefull bild.

Sammanfattningsvis listas fyra framgångsfaktorer för respektive leaderprogram:

Leader Växtlust

*Verksamhetsledare och kansli
"Leader-andan"
Samarbetet i LAG
Strategi*

Leader Närheten

*Trepartnerskapet
Kontoret
Enkelheten
En bra grupp i LAG*

Slutsats

Syftet med föreliggande studie var att göra en beskrivning av, samt en reflektion över vad som har gjorts i Leader Växtlust från starten 2008 fram tills i år 2010, då programmet har kommit halvvägs in i sin programperiod. Leader Växtlust kan ses som en process som vi har tittat på halvvägs och utvärderat vad som har hänt så här långt.

I utvärderingen har framkommit att de projekt som har medverkat via intervjuer är mycket nöjda med det stöd som de har fått genom Leader, och de flesta uttrycker att projektet inte hade blivit av utan Leaders stöd. Detta gäller även en stor del av de projekt som inte medverkat i utvärderingen, men där de i sina slutrapporter har reflekterat över det samma.

Under utvärderingens gång har både positiva och negativa reaktioner och frågor väckts till liv. De positiva har till stor del handlat om Leader Växtlusts hjälpsamma kansli. En av de negativa reflektioner som har framkommit i utvärderingen är det administrativa arbetet, byråkratin som några respondenter uttryckte det. De flesta anser att denna tar för stor plats och är alltför omfattande, och i längden gör detta att entusiasmen och glädjen med att söka projekt försvinner. Leader Växtlust har en stor utdelning av projektansökningar men kanske hade siffran varit än högre om administrationen hade varit enklare. Dock ger representanterna för projekten, LAG och de inlämnade slutrapporterna en stor eloge till kansliet och verksamhetsledaren som tar en stor del av den "byråkratiska smällen", men frågan kvarstår: Går det att förenkla ytterligare och kan man flytta den administrativa bördan längre in från de sökande projekten och in på kansliet?

En oro i början av utvärderingen som kom från LAG- gruppen var att Leader bara sågs som en plånbok ute i bygden, att det bara var ännu ett program där det gick att få finansierat stöd. Detta visade sig vara en ganska vanlig tanke bland projekten. De få förväntningar som fanns på Leader, om det fanns några alls, var just som en plånbok. Få hade kännedom om tanken bakom programmet och de underifrån perspektiv och trepartnerskapstanken som det innehåller. Men dessa frågor kan diskuteras, om det är nödvändigt för projekten att ha denna kännedom, och är det viktigt för Leader Växtlust att det finns förväntningar? Det är någonting som får arbetas vidare med och anpassas efter Leader Växtlusts föreställningar. Många av de slutrapporterade projekten kan redan se effekter av deras satsningar och mer kommer det säkerligen att bli. Även mervärdena är många, och en stor del av projekten framhåller hur deras arbete har skapat långsiktiga samarbeten i bygden och att detta framöver kan leda till nya constellationer. Någonting som stämmer överens med Leader Växtlusts vision men även med de fem temaområden som Leader Växtlust har valt att arbeta mot i sin strategi. Leader Växtlust hade även i sin strategi inskrivet att målsättningen för programmet var 60 projekt under hela programperioden, och nu redan halvvägs är man uppe i 99 behandlade projekt. Det är en mycket bra siffra.

Det urval som gjorts av de medverkande projekten i utvärderingen kan diskuteras, men viktigt var att de projekt som medverkade hade genomgått hela processen med ansökan, genomförande, slutrapporterat men även fått en tid sedan projektet

avslutats för att kunna urskilja eventuella effekter och mervärlden, men även hunnit reflektera över sitt resultat och vad man faktiskt har varit kapabel till att utföra. Detta hade inte kunnat urskiljas från ett projekt som till exempel aldrig blivit beviljat.

Leader Växtlust har styrkan att de är ett av få leaderprogram som har kontinuitet i sitt arbete, och där styrelsen har behållits intakt ända från början, och detta måste vara en stor fördel gentemot övriga Leader- program. Det finns ett stort engagemang kring Leader Växtlust, det går inte att ta miste på.

Vem man än talar med, om det är verksamhetsledaren, övrig personal på kansliet, LAG - gruppen, representanter från projekt eller om man läser strategin eller slutrapporter av projekt, slås man av en stor entusiasm. Det är märkbart att Leader Växtlust- medarbetarna och LAG- gruppen brinner för sitt arbete och för sitt område, sin bygd. Och det finns fortfarande stöd kvar att hämta hos Leader Växtlust och möjlighet att stärka landsbygdens egen ekonomi ända fram till år 2013.

Källförteckning

Tryckta källor

Harkman, L. 2010, *Effekter kring Fortum Ski Tunnel Torsby*. Arbetsrapport, Karlstads universitet.

Sandström, S & Karlsson, S. 2008, Förutsättningar för landsbygdsboende – *En undersökning om befolkningsutveckling och arbetsliv i församlingarna runt Glaskogen*. Arbetsrapport, Karlstads universitet.

Leaderområden i Sverige 2007 – 2013
Broschyr, Jordbruksverket.

Webbaserade källor

www.vaxtlust.se
www.narheten.se
www.jordbruksverket.se

Muntliga källor

Ryhr Andersson, Ewa. Verksamhetsledare, Leader Växtlust, 2010 09 21
Svenneling, Håkan. Verksamhetsledare, Leader Närheten, 2010 11 01

LAG. Leader Växtlust, 2010 10 06
Representanter för fyra utvalda projekt. Leader Växtlust, 2010 09 01 – 2010 12 01

Bilaga 1

Frågeformulär

Frågor till LAG:

- Presentera er grupp och era roller
- Hur tänker ni kring ansökande projekt och beslutsfattande?
- Kan ni se någon tydlig trend i de ansökningar som kommer in?
- Hur ser fördelningen över ”axlarna” ut, är det någon som är överrepresenterad respektive underrepresenterad?
- Hur har arbetet i grupperna, respektive de olika sektorerna fungerat?
- Vad är era egna tankar kring Leader?
- Fördelar/nackdelar?
- Vad är framgångsfaktorerna?
- Övriga tankar och funderingar

Frågor till representanter av projekt:

- Presentera ert projekt
- Hur kom ni i första kontakt med Leader?
- Hur upplever ni Leader?
- Vilka förväntningar hade ni på Leader i början av kontakten och uppfylldes denna förväntning?
- Vad har Leaders spelat för roll i ert projekt?
- Hur tycker ni beslutsprocessen har fungerat?
- Hur har administrationen kring projektet fungerat? Ex lätt, svårt, krångligt, jämförelse med ev andra projektansökningar
- Har ”Leader-tanken” varit synlig med LAG osv.?
- Vad är era egna tankar kring Leader?
- Fördelar/nackdelar?
- Vad tror ni är framgångsfaktorerna för Leader?

- Mervärde, hur har det gått?
- Vilka effekter kan ni se av ert projekt?
- Planer på fortsättning?
- Hade projektet blivit av utan Leader?
- Övriga tankar och funderingar